

SAVONIA

Tekniikka

Palopäällystön koulutus

OPINNÄYTETYÖ

ASIAKKAAN ODOTUKSET PALOTARKASTUSPROSESSILTA

Samuli Karvinen

3.4.2017

JARI JÄRVI

ISMO KÄKKÄNEN

SAVONIA–AMMATTIKORKEAKOULU - TEKNIikka, KUOPIO		
Koulutusohjelma Palopäällystön koulutusohjelma		
Tekijä Samuli Karvinen		
Työn nimi Asiakkaan odotukset palotarkastusprosessilta		
Työn laji	Päiväys	Sivumäärä
Opinnäytetyö	21.2.2017	63 + 5
Työn valvoja	Yrityksen yhdyshenkilö	
vanhempi opettaja Jani Jämsä	riskienhallintapäällikkö Tommi Mukkala	
vanhempi opettaja Ismo Kärkkäinen		
Yritys Pohjois-Karjalan pelastuslaitos		
Tiivistelmä		
<p>Pelastuslaitoksilla on lakisääteinen velvollisuus suorittaa alueellaan valvontatehtäviä, joista yksi on palotarkastus. Tämän työn tavoitteena oli selvittää, mitä mieltä ihmiset ovat palotarkastuksista ja kuinka niitä voitaisiin heidän mukaan kehittää. Työn tilaajana oli Pohjois-Karjalan pelastuslaitos ja työ tehtiin kokonaisuudessaan Pohjois-Karjalan alueelta. Palotarkastusten tulisi olla asiakaslähtöisiä tarkastus- ja valistustapahtumia, joista on hyötyä puolin ja toisin. Päästäkseen palotarkastusprosessin yhteydessä parhaaseen mahdolliseen asiakaslähtöisyyteen, palotarkastajan tulee tietää, mitä asiakas tarkastukselta odottaa.</p> <p>Asiakkaisen odotuksia palotarkastusprosessista lähdettiin selvittämään kyselytutkimuksella. Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeella, joita palautui täytettynä 49 kappaletta. Kysymykset olivat lähinnä avoimia kysymyksiä palotarkastukseen liittyen. Palautuneet kyselylomakkeet käytiin kohta kohdalta läpi ja niistä etsittiin mielipiteitä ja ajatuksia, jotka ovat tärkeitä palotarkastuksen asiakaslähtöisyyden kehittämiseksi.</p> <p>Kyselyiden perusteella voi todeta, että Pohjois-Karjalassa tehtäviin palotarkastuksiin ollaan nykyisellään tyytyväisiä. Asiakkaat odottavat palotarkastuksilta opastusta ja informaatiota turvallisuusasioita kohtaan. Palotarkastuksia tulisikin jatkossa kehittää yhä neuvovampaan ja asiakasta kokonaisvaltaisesti palvelevaan suuntaan, josta jää asiakkaalle omatoiminen kiinnostus ja osaaminen turvallisuusasioiden kehittämiseen. Jo nyt ihmiset ovat huomanneet palotarkastuksen muuttuneen enemmän neuvovaan suuntaan pelkän kohteen tarkastuksen sijaan, mitä pidetään hyvänä asiana. Asuinrakennusten valvonnan osalta ihmiset pitävät tämän tutkimuksen perusteella enemmän palotarkastajan tekemästä palotarkastuksesta kuin itse tehdystä omavalvontatarkastuksesta. Myös palotarkastusten tarkastusväli on sellainen asia, joka nousi esille vastauksissa. Vuosittaisia tarkastuksia pidettiin toisinaan turhina, jos muutoksia rakennuksessa ei ole tarkastusten välillä ollut.</p>		
Avainsanat palotarkastus, omavalvonta, onnettomuuksien ehkäisy		
Luottamuksellisuus julkinen		

SAVONIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES		
Degree Programme Fire Officer (Engineer)		
Author Samuli Karvinen		
Title of Project Customer Expectations for the Fire Inspection Process		
Type of Project Final Project	Date 21st February, 2017	Pages 63 + 5
Academic Supervisor Mr. Jani Jämsä, Senior Instructor Mr. Ismo Kärkkäinen, Senior Instructor	Company Supervisor Mr. Tommi Mukkala, Risk Management Officer	
Company North Karelia Rescue Department		
Abstract <p>Rescue departments are required by the law to carry out supervisory tasks in their local areas, and one of these tasks are fire inspections. The aim of this final project was to study how people feel about the fire inspection process and how the process could be developed based on their feedback. The work was commissioned by the North Karelia Rescue Department and it was carried out in the North Karelia region. A fire inspection aims at being a customer oriented event that includes elements of inspection and education and benefits both the customer and the rescue department. In order to achieve the best results, a fire inspector needs to know what the customer expects of a fire inspection.</p> <p>The research method used in this study was a survey, i.e., a questionnaire with mainly open questions on customers' expectations for the fire inspection process. The respondents' answers were reviewed point by point for opinions and thoughts on what was important in developing the customer orientation of the fire inspection process.</p> <p>The responses revealed that customers are satisfied with the fire inspections carried out in North Karelia and expect education and information regarding safety matters. In the future, the inspection process should, therefore, be developed to be even more consultative serving customers' needs comprehensively which increases the customers' own interest and knowledge to develop safety matters. Already people have noticed that the fire inspection process has changed to be more consultative, which is considered a good thing, instead of being just an inspection of the building. This study found that residential building owners prefer the fire inspection carried out by a fire inspector rather than doing the inspection themselves. The frequency of the inspection was also raised in the responses as annual inspections were sometimes felt unnecessary if there were no changes made in the building between the inspections.</p>		
Keywords fire inspection, self- fire inspection, prevention of accident		
Confidentiality public		

ALKUSANAT

Kiitän Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen työntekijöitä, jotka auttoivat tämän työn valmistumisessa ja alun perin myös aiheen esittämisessä. Kyselykirjeiden jakelu sujui mielestäni jouhevasti, kiitos siitä kuuluu työntekijöille, jotka jakoivat kirjeitä palotarkastusten yhteydessä. Ilman heidän vaivannäköään kirjeiden jakamisessa työ ei olisi valmistunut. Myös Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen taloudellinen tuki materiaalien muodossa auttoi työn valmistumisessa ja sujuvuudessa. Lisäksi saamani tuki Pelastusopiston ohjaavilta opettajilta Jani Jämsältä ja Ismo Kärkkäiseltä oli tärkeää ja auttoi työn eteenpäinviemisessä.

Kuopiossa 21.2.2017

Samuli Karvinen

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 PALOTARKASTUKSEN TARKOITUS	8
2.1 Palotarkastus aikojen saatossa	9
2.2 Palotarkastuksella haettava vaikutus	16
2.3 Palotarkastuksella saavutettava hyöty	18
2.4 Valvonnan tulevaisuus	19
3 PALOTARKASTUSPROSESSI	22
3.1 Palotarkastusta ohjaavat asiakirjat sekä säädökset	23
3.2 Palotarkastus Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksella	31
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	35
4.1 Opinnäytetyön luokittelu	35
4.2 Aineiston kerääminen	37
5 TUTKIMUSTULOKSET	39
5.1 Yritys- ja laitoskohteet A1-A6	39
5.2 Asuinrakennukset A7	47
6 TULOSTEN ANALYSOINTI JA PÄÄTELMÄT	54
6.1 Yritys- ja laitoskohteet A1-A6	54
6.2 Asuinrakennukset A7	56
7 POHDINTA	59
7.1 Keskeiset havainnot	59
7.2 Suosituksia Pohjois-Karjalan pelastuslaitokselle	60
7.3 Oma oppiminen	61
LÄHTEET	62
LIITE 1 - Kyselylomake A7-kohteille	64
LIITE 2 – Kyselylomake A1-A6-kohteille	66
LIITE 3 – Kyselyn infolomake	68

1 JOHDANTO

Tämä työ on palopäällystön koulutusohjelmassa tehty opinnäytetyö, joka käsittelee ihmisten mielipidettä ja odotuksia palotarkastusprosessilta. Työ tehdään Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen tilaamana. Aiheen löysin Pelastusopiston aihepankista, ja se näytti mielenkiintoiselta sekä minuakin koskettavalta aiheelta tutkia, joten päädyin aihevalinnassa tähän työhön.

Palotarkastus on osa pelastuslaitosten valvontatyötä, jonka tarkoituksena on onnettomuuksien ehkäisy. Valvontatehtävät, joihin myös palotarkastus lukeutuu, on pelastuslaitoksille määrätty tehtäväksi lakisääteisesti.

Palotarkastus tulisi tiukan ja ”viranomaismaisen” tarkastuksen sijasta mieltää enemmänkin neuvonta- ja valistuskäynniksi. Palotarkastajan on paljon helpompi saada perusteltua havaitsemansa puutteet turvallisuudessa asiakkaalle, kun asiakas kokee puutteiden kuntoon laittamisen koskettavan itseään ja muita rakennuksen käyttäjiä myönteisesti.

Mitä asiakaslähtöisemmin palotarkastusprosessi viedään läpi, sitä parempaan asiakaskontaktiin ja –tyytyväisyyteen päästään. Kun asiakas kokee palotarkastuksen hyvänä ja omaa parasta ajavana asiana, silloin myös tarkastuksella havaitut puutteet tulee todennäköisesti korjattua ja jatkossa turvallisuuteen kiinnitetään enemmän huomiota.

Mitä mieltä ihmiset sitten ovat palotarkastuksista ja mitä he siitä ylipäättään tietävät? Siinä on kysymys, johon vastauksen tietämällä palotarkastaja pystyy ymmärtämään asiakkaan ja tarkastustapahtuman toisen osapuolen senhetkisiä ajatuksia. Kun palotarkastaja pystyy ymmärtämään asiakkaan mielteitä palotarkastustapahtumasta, hän pystyy muuttamaan toimintatapaansa siten, että lopputulos olisi molempia osapuolia parhaiten hyödyttävä. Palotarkastuksen yhteydessä ei kuitenkaan välttämättä saa suoraan palautetta siitä, oliko tarkastusprosessi asiakasta tyydyttävä vai olisiko jonkin asian prosessissa voinut tehdä toisin.

Tämän työn tavoitteena on pyrkiä löytämään ihmisten yleinen mielipide palotarkastuksista ja siitä, miten prosessia mahdollisesti voitaisiin parantaa. Työ on rajattu pelkkiin odotuksiin palotarkastuksilta ja niiden toteutumiseen. Esimerkiksi palotarkastuksen hallinnolliseen kulkuun tai palotarkastuksella tehtyjen toimenpiteiden oikeellisuuteen ja laa-

tuun en ota tässä työssä kantaa, vaan pyrin selvittämään vain, miten toimintatapoja palotarkastuksella ja siihen liittyvässä prosessissa voitaisiin kehittää. Työssä ei myöskään arvostella palotarkastajien toimintaa tai nykyisiä käytäntöjä, vaan etsitään tarkastusprosessista parantamisen kohteita.

Opinnäytetyön raportin aluksi esitellään palotarkastusprosessia yleisesti sekä palotarkastuksen historiaa Suomessa. Työ tehdään kyselytutkimuksena, jonka toteuttamista ja tuloksia esitellään teoreettisen viitekehyksen jälkeen. Tärkein osa työtä on työn lopussa olevat tutkimustulokset ja niiden analysointi, jossa tuon esille tutkimuksen vastauksista löytämäni tulokset.

2 PALOTARKASTUKSEN TARKOITUS

Pelastuslaitoksilla on velvollisuus suorittaa alueellaan valvontatoimintaa. Valvonnalla pyritään ennaltaehkäisemään onnettomuuksia ja parantamaan ihmisten turvallisuuskäsitystä ja -tietoutta. Pelastuslaitokset suorittavat valvontavelvoitetta erilaisin keinoin, ja yksi niistä on palotarkastus. Palotarkastuksen tekee paikan päällä kohteessa siihen syventynyt henkilö, joten sillä saadaan hyvä asiakaskontakti ja vuorovaikutus molemmin puolin. Esimerkiksi omavalvonnalla, joka on yksi valvonnan muoto, ei saavuteta samanlaista asiakaskontaktia, koska omavalvonnan yhteydessä pelastuslaitokselta ei välttämättä käy paikan päällä kukaan.

Valvonnan muotoja on erilaisia, joista yksi on palotarkastus eli valvontakäynti. Palotarkastuksen tavoitteena on tukea toimijan omatoimista varautumista sekä korostaa kohteen oman toiminnan merkitystä turvallisuuden parantamisessa. Pelastusviranomaisen tehtävänä on valvoa pelastuslain noudattamista (Ohje pelastuslaitoksen valvontasuunnitelmasta 2013, 10).

Palotarkastus on pelastuslaitoksen viranhaltijoiden suorittamaa rakennusten tarkastustoimintaa. Palotarkastuksella pyritään ennaltaehkäisemään tulipaloista ja muista onnettomuuksista ihmisille, ympäristölle ja omaisuudelle aiheutuvaa vaaraa. Kirjassa Palo- ja pelastussanasto (2006, 118) palotarkastus määritellään seuraavasti:

Säädöksissä tehtäväksi määrätty kohteen henkilö- ja paloturvallisuuteen vaikuttavien seikkojen tarkastus, jonka tavoitteena on onnettomuuksien ehkäisy.

Palotarkastuksilla valvotaan, että tarkastettava rakennus, sen ympäristö ja muut olot ovat turvalliset. Lisäksi tarkastetaan, että rakennuksen omistaja tai haltija on varautunut onnettomuuksien ehkäisyyn, vahingontorjuntaan ja väestönsuojeluun.

Palotarkastuksella valvotaan rakenteellisten asioiden lisäksi myös rakennusten oikeanlaista käyttöä ja sitä, onko toiminta rakennuksessa turvallista sellaisenaan. Rakennuksen käytön turvallisuutta ja muita toimintaan liittyviä käytäntöjä arvioidaan palotarkastuksella ja tarvittaessa neuvotaan niiden kehittämisessä. Myös suhtautuminen ja toimintakulttuuri ovat asioita, joihin palotarkastaja kiinnittää huomiota ja pyrkii parantamaan niitä kehittyneempään suuntaan. Palotarkastus on siis kokonaisvaltaista kohteeseen ja sen toimintaympäristöön liittyvien ja vaikuttavien asioiden arviointia.

2.1 Palotarkastus aikojen saatossa

Pelastustoimella ja sitä ohjaavalla lainsäädännöllä on Suomessa pitkät perinteet. Myös ehkäisevä palontorjunta ja palotarkastus on ollut jossain muodossa lailla säädettyä toimintaa jo pitkän aikaa. Aikojen muuttuessa myös palotarkastus pelastuslaitoksen valvontatoimenpiteenä on kokenut muutoksia ja etsinyt oman paikkansa ennaltaehkäisevässä palontorjunnassa.

Ehkäisevään palontorjuntaan on alettu kiinnittää huomiota ainakin 1600-luvulta lähtien.

Myös *ehkäisevään palosuojeluun* kiinnitettiin 1600-luvulla huomiota. Maistraatit antoivat erilaisia neuvoja ja ohjeita, jotka koskivat tulen käsittelyä sekä uunien, savupiippujen, kattojen ja palokaluston kuntoa ja hoitoa. Ohjeet annettiin tavallisesti yleisissä raastuvankokouksissa keväisin ja kesäisin. Merkityksellisimpiä olivat vuotuiset *palokatselmukset*, jotka yleisessä raastuvankokouksessa tähän tehtävään vuodeksi kerrallaan valitut porvarit suorittivat. Palotarkastajien lukumäärä vaihteli eri kaupungeissa ja heistä käytettiin erilaisia nimityksiä, joista tavallisimmat olivat paloherra ja palomestari. (Nuoreva 1980, 21.)

Palokatselmus suoritettiin yleensä kerran vuodessa heti valpurinmessun raastuvankokouksen jälkeen; joissakin kaupungeissa oli kuitenkin määräys kaksi, kolme ja jopa neljä kertaa vuodessa tapahtuvasta tarkastuksesta. Tärkeimmät tarkastuskohteet olivat uunit ja savupiiput, joiden kunto ja nuohous katsastettiin. Erityisesti oli kiinnitettävä huomiota pajojen ja muiden sellaisten talojen uuneihin, joita tavallista enemmän lämmitettiin. Myös kattojen kunto ja palokalut tarkastettiin ja valvottiin, että maistraatin antamia määräyksiä oli noudatettu. Puutteelliset uunit, savupiiput ja katot määrättiin korjattavaksi määräajan kuluessa, muussa tapauksessa ne revittiin. Törkeissä tapauksissa saatettiin repimistyöhön ryhtyä heti. Palotarkastajien valtuudet vaihtelivat suuresti eri kaupungeissa, ja joillakin paikkakunnilla heille oli annettu muitakin, palotoimeen kuulumattomia tarkastustehtäviä. (Nuoreva 1980, 21, 22.)

1800-luvulla paloturvallisuuteen kiinnitettiin huomiota antamalla 1856 asetus kaupunkien asemakaavoituksen ja rakentamisen perusteista. Se määritteli kaupunkien rakennustavan suhteellisen turvalliseksi verrattuna moniin muihin maihin.

Palotoimen kehitys oli 1898 asti tapahtunut pääasiassa kaupunkialueiden hyväksi. Vuosisadan lopulla kaupungit saivat palosääntönsä, kaikkiin kaupunkeihin perustettiin vapaaehtoiset palokunnat, minkä lisäksi monet kaupungit saivat jo tällöin vakinaisen palokunnan. Maaseudulle rakennettaessa ei ollut minkäänlaisia velvoitavia säädöksiä ja siksi syntyi suuria epäkohtia, jotka tulivat näkyviin rakennus- ja pelastustoimessa, terveydenhoidossa ja yleisen järjestyksen ylläpitämisessä. Näiden epäkohtien poistamiseksi annettiin 15 päivänä kesäkuuta 1898 armollinen asetus taajaväkisten maalaisyhdyskuntien järjestämisestä eräissä tapauksissa. Asetus antoi viranomaisille mahdollisuuden laatia näitä yhdyskuntia varten paikallisiin

oloihin soveltuvat kunnalliset säännöt, joiden avulla mm. paloturvallisuutta voitiin edistää. *Kaikissa kunnissa päästiin palotointa kehittämään tosissaan vasta sen jälkeen kun palolaki tuli voimaan 1934 alusta.* (Nuoreva 1980, 795.)

Palolaki 1933

Ensimmäinen varsinainen palolaki (202/1933) hyväksyttiin Suomessa 1933, ja se astui voimaan 1. päivänä tammikuuta 1934.

Taistelu palolain aikaansaamisesta oli kestänyt yleisen palokuntalaiskokouksen vuonna 1917 tekemästä aloitteesta sekä palosääntökomitean asettamisesta 12.10.1918 lukien noin 15 vuotta ja toisesta yleisestä palokuntalaiskokouksesta Turussa 1893, jossa kysymystä tavallaan ensimmäisen kerran käsiteltiin, peräti 40 vuotta. (Nuoreva 1980, 798.)

Palolaki oli laatuaan ensimmäinen Skandinavian maissa ja eräs Euroopan ensimmäisiä. (Nuoreva 1980, 798.)

Palolaki 202/1933:ssa oli selkeitä määräyksiä palotarkastuksen suorittamiseen liittyen. Kirjassa Suomen palotoimen historia on listattu palolain tärkeimmät kohdat. Yksi kohdista oli se, että palonehkäisyytoimi määrättiin kunnan palotoimen osatehtäväksi. Aikaisemmin varsinainen palotoimi käsitti pääasiallisesti vain sammutustoimen, vaikkakin jo 1600-luvulta saakka oli pidetty säännöllisesti palotarkastuksia ja annettu määräyksiä nuohouksesta. (Juuti 1993, 72)

Kuvassa 1 on poimittu kohtia palolain palotarkastusta käsittelevistä osista.

34 §.

Palovaaran ehkäisemiseksi on toimitettava palotarkastuksia, niinkuin siitä asetuksella säädetään tai kunnallisessa palojärjestyksessä määrätään.

Palotarkastusta toimittava viranomainen on sitä varten ennakolta ilmoitettuun aikaan taikka, milloin ilmoitusta ei ole määrätty tarvittavan, heti päästettävä kaikkiin rakennuksiin, huoneisiin, varastoihin ja muihin paikkoihin, joita on tarkastettava.

55 §.

Jos palotarkastuksessa taikka muutoin havaitaan, että paloturvallisuutta varten asianmukaisesti annettuja säännöksiä tai määräyksiä ei noudateta, on palotarkastusta toimittavalla viranomaisella oikeus kieltää sellaisen tulisisjan käyttäminen taikka muu menettely, joka on tulenvaaraa tuottava, sekä määrätä havaittu puutteellisuus määräajan kuluessa korjattavaksi.

Kuva 1. Palotarkastusta käsittelevää lainsäädäntöä (Palolaki 202/1933).

Lisäksi sen aikaisessa lainsäädännössä palotarkastuksesta säädettiin palolain nojalla annetussa palosäännössä 359/1933, jonka kolmas luku käsitteli palotarkastusta (kuva 2).

26 §.

Kerran vuodessa on kaikissa rakennuksissa ja laitoksissa toimitettava yleinen palotarkastus. Tarkastuksen toimittaa, mikäli se palojärjestyksen mukaan ei kuulu palotarkastuslautakunnalle, palopäällikkö tai palopäällikön vastuulla hänen määräämänsä tarkastaja.

Yleisistä palotarkastuksista on kuulutettava samassa järjestyksessä kuin kunnallisten ilmoitusten tiedoksisaattamisesta kunnassa on voimassa.

Teattereissa, kokous- ja juhlahuoneistoissa, hotelleissa, sairaaloissa, huoltolaitoksissa ja sellaisissa paikoissa, joissa on varastoituna tai käytetään tulenarkoja aineita, sekä muuallakin, missä paloturvallisuuden katsotaan sitä vaativan, on palopäällikön tai hänen määräämänsä tarkastajan palopäällikön vastuulla aika ajoin toimitettava ylimääräisiä tarkastuksia siitä ennakolta ilmoittamatta.

27 §.

Palotarkastuksessa katsottakoon, onko paloturvallisuutta koskevia säännöksiä noudatettu, ovatko palokalut, pelastusvälineet, vesivarastot, tuhkalaatikot, uloskäytävät sekä varavalaistus- ja muut paloturvallisuuslaitteet kunnossa. Niinikään on tarkastettava, missä kunnossa tulisijat, savujohdot, sähkö- ja muut mahdollisesti palovaaraa aiheuttavat laitteet ovat, sekä onko tulenvaarallisia varastoja olemassa tai muita palovaaraa aiheuttavia seikkoja havaittavissa.

Kuva 2. Palotarkastusta käsittelevää lainsäädäntöä (Palosääntö 359/1933).

Palolaki 1960

Vuonna 1950 alkoi palotointa koskevien uusien säännösten valmisteleminen ja vahvistaminen, joka edelleen jatkuu. Uusi palolaki annettiin 2.12.1960 ja paloasetus 29.6.1961. (Nuoreva 1980, 800.)

Uuden palolain mukaan kunnassa, kuntamuodosta riippumatta on oleva palolautakunta, joka valittiin jo vuoden 1961 tammikuussa nelivuotiskaudeksi, kuten muutkin kunnalliset lautakunnat. (Nuoreva 1980, 800.)

Vuoden 1960 palolaki sisälsi samat pääperiaatteet kuin vuoden 1933 palolaki. Uudella lailla pyrittiin korostamaan valtion osuutta palotoimen johdossa ja valvonnassa, mikä erityisesti maalaiskuntia silmällä pitäen oli tärkeätä. (Juuti 1993, 72)

Palotarkastuksia laissa käsiteltiin luvussa 5, ehkäisevä palontorjunta. Kuten Juutin kirjoittamassa kirjassa todetaan, uusi laki sisälsi samat pääperiaatteet kuin vuoden 1933 palolaki, joten myöskään palotarkastuksen suhteen ei tullut merkittäviä muutoksia. Lain mukaan puolustusvoimat saivat kuitenkin huolehtia itse omien rakennustensa paloturvallisuudesta.

Palonvaaran ehkäisemiseksi on toimitettava palotarkastuksia sillä tavoin, kuin siitä asetuksessa säädetään tai palojärjestyksessä määrätään. (Palolaki 465/1960, 25§.)

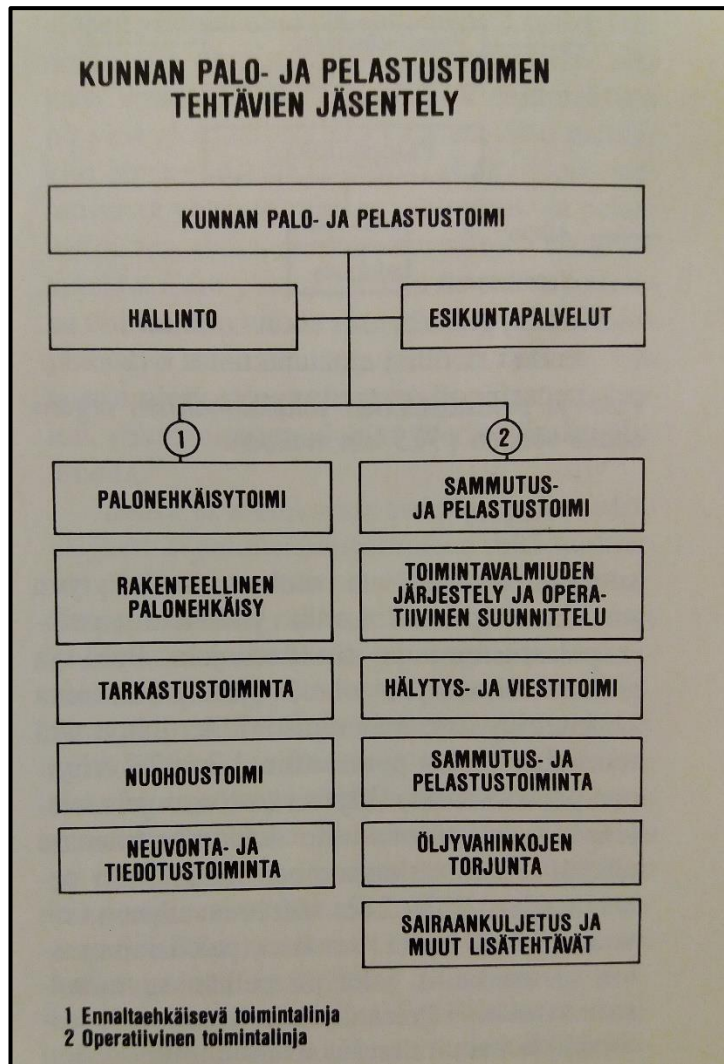
Yleisistä palotarkastuksista on tiedotettava sillä tavalla, kuin kunnalliset ilmoitukset kunnassa julkaistaan. Muista palotarkastuksista on ilmoitettava tarkastuksen aika, paitsi suoritettaessa tarkastuksia teollisuuslaitoksissa, työpajoissa, työmailla, varastoalueilla ja 22 §:n 3 momentissa mainituissa rakennuksissa ja huoneistoissa. (Palolaki 465/1960, 25§.)

Palotarkastusta toimittava viranomainen on päästettävä kaikkiin rakennuksiin, huoneisiin ja varastoihin sekä muihin tarkastuksen kohteina oleviin paikkoihin. (Palolaki 465/1960, 25§.)

Mitä 1 momentissa on säädetty, ei koske sellaista puolustuslaitoksen omistuksessa tai hallinnassa olevaa aluetta ja omaisuutta, joka valtakunnan turvallisuuden vuoksi on pidettävä salassa ja jonka palotarkastuksesta puolustusministeriö on ilmoittanut puolustuslaitoksen sen vuoksi pitävän huolta. (Palolaki 465/1960, 25§.)

Laki palo- ja pelastustoimesta 1975

Laki palo- ja pelastustoimesta 559/1975 vahvistettiin heinäkuun 4. päivänä 1975 ja tuon lain nojalla annettu Asetus palo- ja pelastustoimesta 1089/1975 annettiin joulukuun 31. päivänä 1975. Laissa ja asetuksessa palo- ja pelastustoimi jaettiin palonehkäisytoimeen sekä sammutus- ja pelastustoimeen (kuva 3).

Kuva 3. Kunnan palo- ja pelastustoimen tehtävien jäsentely vuoden 1975 lain mukaan (Juuti 1993, 73).

Vuoden 1975 laki oli palotarkastusten osalta samankaltainen edelliseen lakiin nähden. Asetuksessa palotarkastuksen suorittamiseen oli kuitenkin tullut joitakin muutoksia edelliseen nähden. Uudessa laissa muuttui se, että joihinkin kohteisiin oli mahdollisuus tehdä palotarkastus harvemmin kuin kerran vuodessa.

Yleinen palotarkastus on toimitettava asuinrakennuksissa ja niihin henkilö- ja paloturvallisuuden kannalta rinnastettavissa kohteissa vähintään kerran kolmessa vuodessa sekä muissa kohteissa vähintään kerran vuodessa. (Asetus palo- ja pelastustoimesta 1089/1975, 19 §.)

Asetus antoi lisäksi velvollisuuden tehdä erityisiä palotarkastuksia.

Erityinen palo tarkastus on toimitettava ennen käyttötarkoituksen mukaisen toiminnan aloittamista sairaanhoito, huolto-, opetus- ja rangaistuslaitoksissa, majoitus- ja ravitsemisliikkeissä, teattereissa sekä muissa huvi-, näyttely- ja kokoontumishuoneistoissa samoin kuin teollisuuslaitoksissa ja niihin verrattavissa työhuoneissa sekä varastoissa, suurmyymälöissä, tavarataloissa ja muissa niihin verrattavissa kohteissa. (Asetus palo- ja pelastustoimesta 1089/1975, 19 §.)

Pelastustoimilaki 1999

Seuraava palo- ja pelastustoimea ohjaava laki vuoden 1975 lain jälkeen oli 1.9.1999 voimaan astunut pelastustoimilaki (561/1999). Myös uusi pelastustoimiasetus (857/1999) astui voimaan samaisena päivänä.

Uudessa laissa oli jo enemmän säädöksiä palotarkastukseen liittyen. Asetuksessa palotarkastusten väliajoista oli annettu entistä yksilöllisemmät ohjeet, ja lisäksi laki mahdollisti kunnan päättää asuinrakennusten palotarkastusten aikavälin. Lisäksi pelastustoimilaki 1999 liitti väestönsuojien ja sen laitteiden toimintakunnan tarkastuksen osaksi palotarkastustoimintaa.

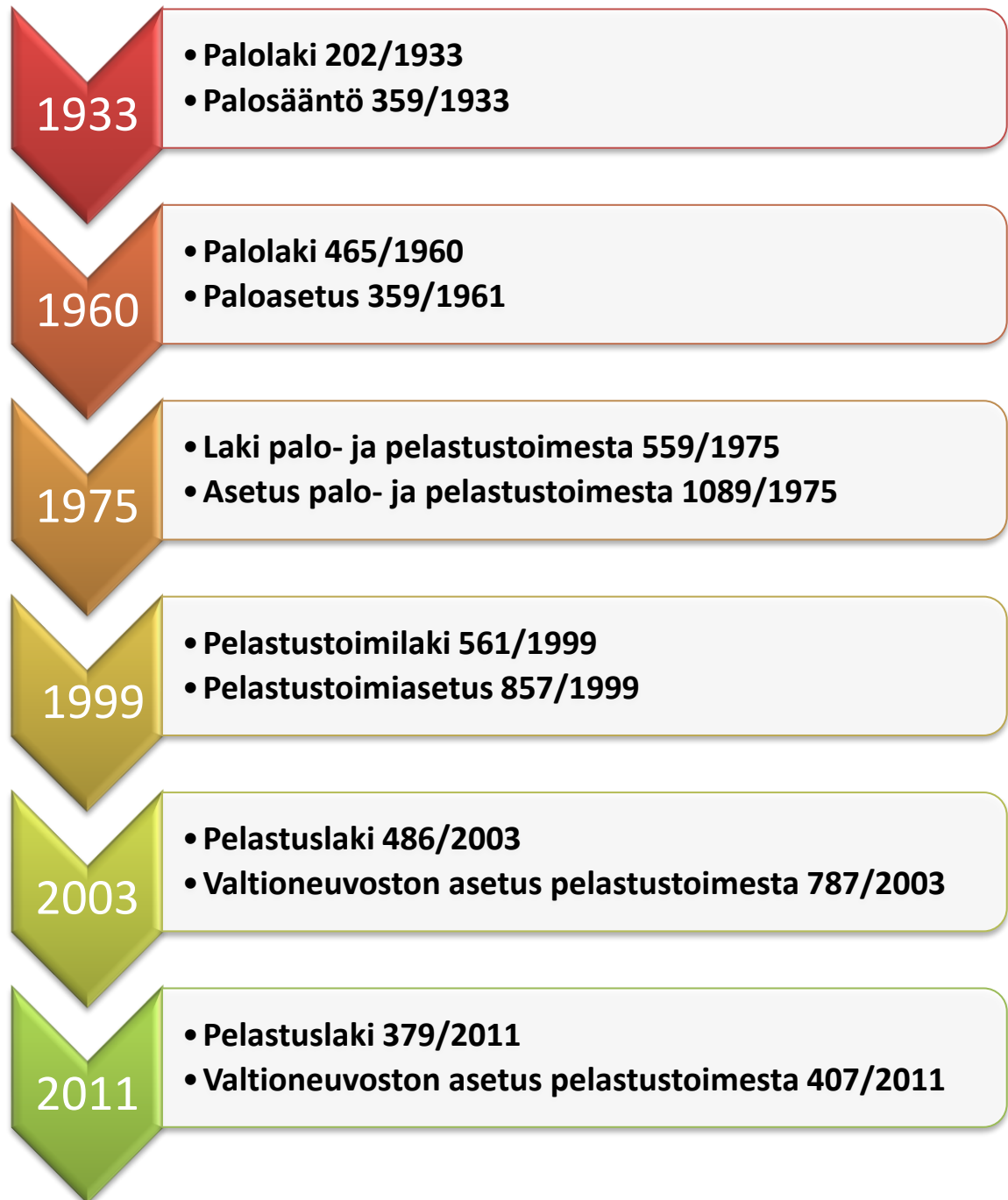
Uusi laki oli enemmän onnettomuuksien ennaltaehkäisyyn ja neuvontaan velvoittava kuin aiemmat lait. Laissa mainittiin, että kiinteistön omistajan tai haltijan on varauduttava onnettomuuksien ehkäisyyn ja myös sitä valvotaan palotarkastuksilla. Uusi laki ja asetus velvoittivat nyt myös laatimaan turvallisuussuunnitelmia tiettyihin kohteisiin ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä. Palotarkastusten yhteydessä oli myös lain mukaan tarvittaessa annettava tulipalojen ja muiden onnettomuuksien torjuntaa koskevaa neuvontaa.

Pelastuslaki 2003

Vain neljä vuotta edellisen lain antamisen jälkeen Suomeen tuli voimaan uusi pelastuslaki (486/2003). Pelastuslaki astui voimaan tammikuun 1. päivänä 2004. Uuden lain säätämisen taustalla oli myös pelastustoimen organisaatiomuutos. Palotarkastukseen ja sen toimittamiseen uusi laki ei tuonut mukanaan merkittäviä muutoksia.

Pelastuslaki 2011

Uusin ja tällä hetkellä voimassa oleva laki pelastustoimen osalta on pelastuslaki 379/2011. Sen palotarkastukseen vaikuttavista pykälistä on kerrottu edempänä. Pelastustoimen lainsäädännön kehitys nykyiseen pelastuslakiin on havainnollistettu kuvassa 4.

Kuva 4. Suomen pelastustoimen lainsäädäntö aikojen saatossa.

2.2 Palotarkastuksella haettava vaikutus

Palotarkastuksien avulla pyritään ehkäisemään onnettomuuksia sekä havaitsemaan rakennuksista riskipaikkoja, jotka aiheuttavat henkilö-, -omaisuus tai ympäristöriskin. Palotarkastuksien avulla pyritään myös pienentämään onnettomuuden seurauksia sellaisen sattuesssa vaikuttamalla kohteen turvallisuuteen ennakoivasti. Palotarkastuksella kiinnitetään huomiota erityisesti rakennuksen henkilöturvallisuuteen. Pelastuslain (379/2011) 32 § mukaan pelastustoiminnan ensisijainen tehtävä onnettomuuden sattuessa on ihmisten pelastaminen, joten on tärkeää saada rakennusten henkilöturvallisuus pysymään mahdollisimman hyvänä, mihin myös palotarkastuksilla on mahdollisuus vaikuttaa.

Toimenpiteenä palotarkastus on sen kaltainen, että palotarkastaja menee tarkastettavaan kiinteistöön paikan päälle tekemään tarkastuksen. Kohteen edustajan kanssa palotarkastaja kiertää rakennuksen tiloja läpi tehden samalla havaintoja henkilö- ja paloturvallisuuden liittyvistä seikoista. Palotarkastuksen aikana keskustellaan tarkastuksella havaituista asioista ja tarvittaessa myös muistakin turvallisuuden liittyvistä asioista. Palotarkastaja voi myös tarkastaa kohteen asiakirjojen ajantasaisuutta ja arvioida niiden tasoa. Tarkastettavan kohteen ollessa erittäin suuri ei ole välttämättä tarkoituksenmukaista käydä jokaista rakennuksen kohtaa läpi, vaan tarkastus voidaan kohdentaa kyseisen rakennuksen erityisiin riskikohteisiin.

Palotarkastuksilla havainnoidaan rakennuksesta konkreettisia asioita, kuten esimerkiksi palo-osastointeja, poistumisreittien avoimuutta ja merkitsemistä sekä sähkölaitteistojen kuntoa. Myös rakennukseen määrättyjen sammutus- ja pelastustoimintaan kuuluvien varusteiden toimintakuntoa ja huoltoa valvotaan palotarkastuksilla. Pelastuslaitoksen toimintaa helpottavat seikat, kuten pelastustiet ja selkeästi havaittava osoitenumero, kuuluvat myös tarkastettaviin asioihin. Palotarkastuksella havainnoidaan konkreettisten asioiden lisäksi esimerkiksi kohteen turvallisuuskulttuuria ja yleistä suhtautumista turvallisuusasioihin.

Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen internetsivuilla on lueteltu esimerkkejä, joihin palotarkastuksella kiinnitetään huomiota:

Tarkastuksella pyritään vaikuttamaan asukkaan turvallisuuteen olennaisesti vaikuttaviin asioihin kuten:

- ihmisen kykyyn ja halukkuuteen tunnistaa ympärillä olevia riskejä
- ihmisen valmiuksiin toimia onnettomuuden kohdatessa
- palovaroittimen toimintakuntoon
- tulisijojen ja hormien kuntoon ja nuohouksen säännöllisyyteen
- onnettomuusvaaraa aiheuttavien asioiden minimoimiseen

(Palotarkastus.)

Nykyään rakennuksiin täytyy, sen käytön mukaan, laatia sekä pitää tallessa jopa useita eri turvallisuuteen liittyviä asiakirjoja (poistumisturvallisuusselvitys, pelastussuunnitelma, räjähdyssuojausasiakirja, paloilmoittimen huoltokirja jne.). Myös näiden valvonta ja arviointi kuuluvat palotarkastukseen. Tarpeen mukaan palotarkastaja antaa kohteen edustajalle ohjeita ja opastusta liittyen asiakirjoihin ja niiden laatimiseen sekä päivittämiseen. Palotarkastuksilla annetaan tarvittaessa neuvontaa muihinkin paloturvallisuuteen liittyviin asioihin.

Palotarkastustapahtuma on ennen kaikkea asiakkaan **neuvonta- ja opastustilaisuus** sekä pelastuslaitoksen edustustilaisuus. Nämä seikat tulisi muistaa aina palotarkastuksia tehdessään. Palotarkastaja on kuntalaisen asiakaspalvelija, ei ratsiamies. Tarkastustapahtuman tulee edetä asiakkaan ehdoilla, ja siitä tulee jäädä hänelle luotettava, asiallinen, positiivinen ja turvallisuusajattelua edistävä vaikutelma. Palotarkastajan käytöksen tulee olla hillittyä, asiallista ja luottamusta herättävää. Tarvittaessa on oltava määrätietoinen ja tiukka, mutta muuten leppoisa ja neuvova. Lisäksi hänen olisi pyrittävä ulos virkamiehen roolistaan asiakkaan tasolle neuvovaksi asiantuntijaksi. (Jämsä 2006, 21.)

Palotarkastuksen tarkoituksena on antaa kohteen omistajalle asiantuntijaopastus ja -näkemys kohteen turvallisuuteen liittyvistä seikoista. Palotarkastuksen avulla pyritään saamaan kohteen omistajalle ymmärrys turvallisuuteen liittyvistä asioista ja niiden tärkeydestä. Palotarkastusväli johonkin kohteeseen voi olla useita, jopa kymmenen vuotta, joten

omatoimisen varautumisen merkitys on suuri, ja pelkällä palotarkastuksella ei saada kaikkia tarkastusten välillä tapahtuvia muutoksia ja vikoja heti havaittua. Tämän vuoksi kiinteistöjen omistajien omatoimisella varautumisella ja tietoisuudella on suuri merkitys, mikä kannattaa palotarkastuksella tuoda esille.

2.3 Palotarkastuksella saavutettava hyöty

Palotarkastuksen yksi tavoite on varmistaa, että kiinteistön omistaja tai haltija on tietoinen kiinteistön turvallisuuteen vaikuttavista asioista ja on tehnyt tarvittavat toimenpiteet sen ylläpitämiseksi ja mahdollisesti parantamiseksi. Palotarkastuksilla pyritään varmistamaan ja ohjeistamaan tarkastukseen osallistujia, että rakennuksessa pysyisi vaadittu turvallisuustaso tarkastuksen jälkeenkin.

Palotarkastuksen avulla saavutetaan parhaimmillaan se, että kohteen omistajalle syntyy kiinnostus turvallisuusasioita kohtaan. Tällöin puutteet turvallisuusasioissa tulee hoidettua kuntoon omatoimisesti heti, kun ne havaitaan kohteessa arkipäiväisen käytön yhteydessä. Aktiivinen kiinnostus ja halu puuttua turvallisuuteen liittyviin asioihin rakennuksessa on tärkeää, koska palotarkastusten väli voi olla useita vuosia ja pelkästään palotarkastuksilla ei aina välttämättä päästä puuttumaan turvallisuusuhkiin riittävän ajoissa. Palotarkastuksella kerrotaan kohteen omistajalle, mitä velvoitteita laeista tulee rakennuksen omistajalle ja millä toimenpiteillä vaadittuun tasoon päästään. Antamalla palotarkastuksella kohteen edustajalle ohjeistusta, mistä tietoa rakennuksen turvallisuuden parantamiseksi voi hakea, on hänen helppo lähteä parantamaan turvallisuustasoa ohjeiden perusteella.

Parhaimmillaan palotarkastuksella saavutetaan rakennuksen käyttäjille hyvä turvallisuuskulttuuri, jonka seurauksena turvallisuusasioihin kiinnitetään huomiota. Tällöin myös tarvittavat huolto ja korjaustoimenpiteet tulee laitettua kuntoon ja kohteen kokonaisturvallisuus pysyy hyvällä tasolla. Palotarkastuksella on saavutettu hyvä lopputulos, kun kohteen turvallisuuskulttuuri paranee ja siihen liittyviin asioihin aletaan jatkossa panostaa.

Palotarkastuksella tulisi pyrkiä luomaan kohteen edustajan ja palotarkastajan välille luottamuksellinen ja avoin yhteys, jolloin asioista voidaan puhua avoimesti ja miettiä kohteen turvallisuustasoa kehittävästi. On tärkeää, että ihmisille tulee palotarkastuksen aikana

tunne, että pelastusviranomaisilta saa halutessaan neuvontaa ja opastusta. Näin tulevissa ongelmatilanteissa ihmiset osaavat pyytää apua pelastuslaitokselta ja turvallisuusasiat saadaan yhdessä parhaalle mahdolliselle tasolle. Hyvin suoritetulla palotarkastuksella voidaan saavuttaa ihmisten luottamus pelastustoimea ja ennaltaehkäisevää työtä kohtaan.

Palotarkastuksella pyritään ennaltaehkäisemään onnettomuuksia ja todennäköisesti palotarkastuksilla on estetty monia onnettomuuksia. On kuitenkin mahdotonta sanoa varmasti, kuinka paljon palotarkastuksien avulla ehkäistään onnettomuuksia, koska tapahtumattomia onnettomuuksia on mahdoton tietää tai arvioida, olisiko onnettomuuksia tapahtunut, ellei kohteessa olisi tehty palotarkastuksia. Kuitenkin on kiistatta selvää, että jos palotarkastuksella havaitaan puutteita turvallisuudessa ja ne laitetaan palotarkastuksen ohjaamana kuntoon, riski onnettomuudelle pienenee ja sitä myötä onnettomuuksien määrä vähenee.

2.4 Valvonnan tulevaisuus

Palotarkastuksen ja pelastuslaitoksen valvonnan tarkoitus ei muutu, vaikka toimintatavat ja käytännöt muuttuisivat; valvonnalla pyritään ennaltaehkäisemään onnettomuuksia. Kuten Suomen historiassa olleesta pelastustoimen lainsäädännöstäkin on nähtävillä, palotarkastukset ovat aikojen saatossa muuttuneet enemmän valistaviksi ja opastaviksi tapahtumiksi pelkkien määräysten antamisen sijaan.

Nykyisin rakennuksissa saattaa olla mittava määrä erilaisia turvallisuuteen liittyviä tekijöitä, joiden toiminnasta ja ylipäättään olemassaolosta kiinteistön haltijan tulisi olla tietoinen. Rakennuksessa voi olla esimerkiksi savunpoistoautomaatiikka, automaattinen paloilmoinlaite, merkki- ja turvavalaistus sekä sprinklerijärjestelmä. Lisäksi rakennuksen käytöstä riippuen eri laeista ja asetuksista voi tulla velvoitteita tehdä erilaisia selvityksiä ja suunnitelmia kuten esimerkiksi poistumisturvallisuusselvitys, pelastussuunnitelma ja ATEX-räjähdyssuojausasiakirja. Näidenkin asioiden takia pelastusviranomaisen on oltava palotarkastuksilla asiakaslähtöinen ja hänen tulee opastaa tarvittavissa asioissa, jotta ne ymmärretään ja sitä myötä turvallisuustasoa osataan ylläpitää omatoimisesti.

Palotarkastukseen ja sen laatuun on alettu kiinnittää huomiota muun muassa hankkeilla, joilla pyritään viemään palotarkastusprosessin käytäntöjä toimivammiksi. Yksi palotarkastusta käsittelevä käynnissä oleva hanke on palotarkastustoiminnan kehittämishanke:

Sisäministeriö asetti 4.2.2015 työryhmän, jonka tehtävänä on pelastuslain kokonaisuudistuksen täytäntöönpanoa koskeva arviointi ja mahdollisten kehittämisehdotusten tekeminen palotarkastusprosessin osalta.

Työryhmän tavoite

Työryhmän tavoitteena on selvittää pelastuslain valvontatehtäviä koskevan 12 luvun säännösten toimivuus erityisesti palotarkastusten prosessien ja hyvän hallinnon näkökulmasta. Työryhmä tekee tarvittavat esitykset sisäministeriölle lainsäädännön kehittämiseksi sekä muiksi toimenpiteiksi pelastustoimen valvontatehtävien kehittämiseksi.

Työryhmän tehtävänä on

- 1) Kuvata ja arvioida pelastustoimen valvontatehtävän (erityisesti palotarkastukset) toteuttamiseen liittyvät prosessit pelastuslaitoksissa ottaen huomioon mahdolliset eroavaisuudet prosesseissa pelastuslaitosten kesken;
- 2) Kohdan 1 arvioiden perusteella tehdä mahdolliset ehdotukset prosessien ja menettelytapojen kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi pelastuslaitoksissa sekä edelliseen liittyen ehdotukset lainsäädännön kehittämiseksi;
- 3) Tehdä mahdolliset muut ehdotukset Pelastuslain 12 luvussa tarkoitetun pelastustoimen valvontatehtävän ja sitä koskevan sääntelyn kehittämiseksi.

(Palotarkastustoiminnan kehittämishanke on käynnistynyt 2015.)

Hankkeen loppuraporttia ei oltu vielä julkaistu tämän työn tekohetkellä, joten siitä en saanut aineistoa tähän lukuun. Olin asian tiimoilta yhteydessä hankkeen puheenjohtajaan, sisäministeriön pelastusosaston ylitarkastajaan Jarkko Häyriiseen.

Jarkko Häyrisen mukaan (puhelinkeskustelu ja sähköpostiviesti 13.1.2016) hankkeessa tehtiin kaksi päähavaintoa. Ensimmäinen havainnoista on, että Suomessa ei tällä hetkellä ole olemassa onnettomuuksien ehkäisyn saralla palotarkastuksiin soveltuvaa laatujärjestelmää. Laatujärjestelmä varmistaisi laadukkaan ja yhdenmukaisen palotarkastustoiminnan sekä tukisi sen toteuttamista ympäri maata. Laatujärjestelmän puitteissa palotarkastusprosessi olisi käyty läpi ja ohjeistettu, millä varmistettaisiin palotarkastuksen laatu sen eri vaiheissa. Laatujärjestelmä voi olla pelastuslaitoksilla palotarkastuksen tulevaisuutta,

ja asiakkaalle se näkyy mahdollisimman tasapuolisena ja laadukkaana palotarkastustoimintana.

Häyrisen mukaan toinen havainto on, että jälkivalvonnan toteuttaminen palotarkastuksen jälkeen on tällä hetkellä heikolla tasolla. Jälkivalvonnan toteuttaminen jää osittain tekemättä tai se siirtyy seuraavaan tarkastusajankohtaan. Palotarkastusprosessiin tulisi sisällyttää nykyistä tiukemman jälkivalvonnan merkitys valvontakeinona. Nykyprosessissa problematiikkaa luo myös hallintolain mukanaan tuoma kuulemisvelvoitteen toteutuminen, joka ei ole riittävä, jos kuuleminen hoidetaan palotarkastuskäynnin yhteydessä.

Puhelinkeskustelussa Jarkko Häyriinen kertoi, että tulevaisuudessa palotarkastuksen rinnalle valvontakeinoina voidaan kehittää uusia menetelmiä perinteisen palotarkastuksen lisäksi. Jo nyt pelastuslaitoksilla on käytössä omavalvontamenettely asuinrakennusten kohdalla, ja tulevaisuudessa se saattaa laajentua muunkin tyyppisiin kohteisiin. Myös asiakirjavalvonta on mahdollisesti tulevaisuudessa enemmän käytössä oleva valvonnan väline pelastuslaitosten onnettomuuksien ehkäisyssä. Pelastuslaissa pelastuslaitoksille säädetyn valvontavelvoitteen toteutumista ja täytäntöönpanoa kehitetään joka tapauksessa tulevaisuudessa tehokkaaksi ja riskinarviointiin perustuvaksi. Valvontakeinoja mietitään, kehitetään ja optimoidaan resurssien käytön ja vaikuttavuuden suhteen parhaalle mahdolliselle tasolle.

3 PALOTARKASTUSPROSESSI

Suomessa on tämän työn tekohetkellä 22 pelastuslaitosta. Palotarkastusprosessi voi hieman poiketa Suomessa pelastustoimen alueen mukaan. Jokaisella pelastuslaitoksella on omat rutiininsa ja käytäntönsä, jotka ovat ajansaatossa koettu hyviksi ja toimiviksi alueella. Esimerkiksi pientalojen palotarkastusprosessi on nykyään hyvinkin erilainen oma-valvontakäytännön tultua käyttöön pelastuslaitoksissa.

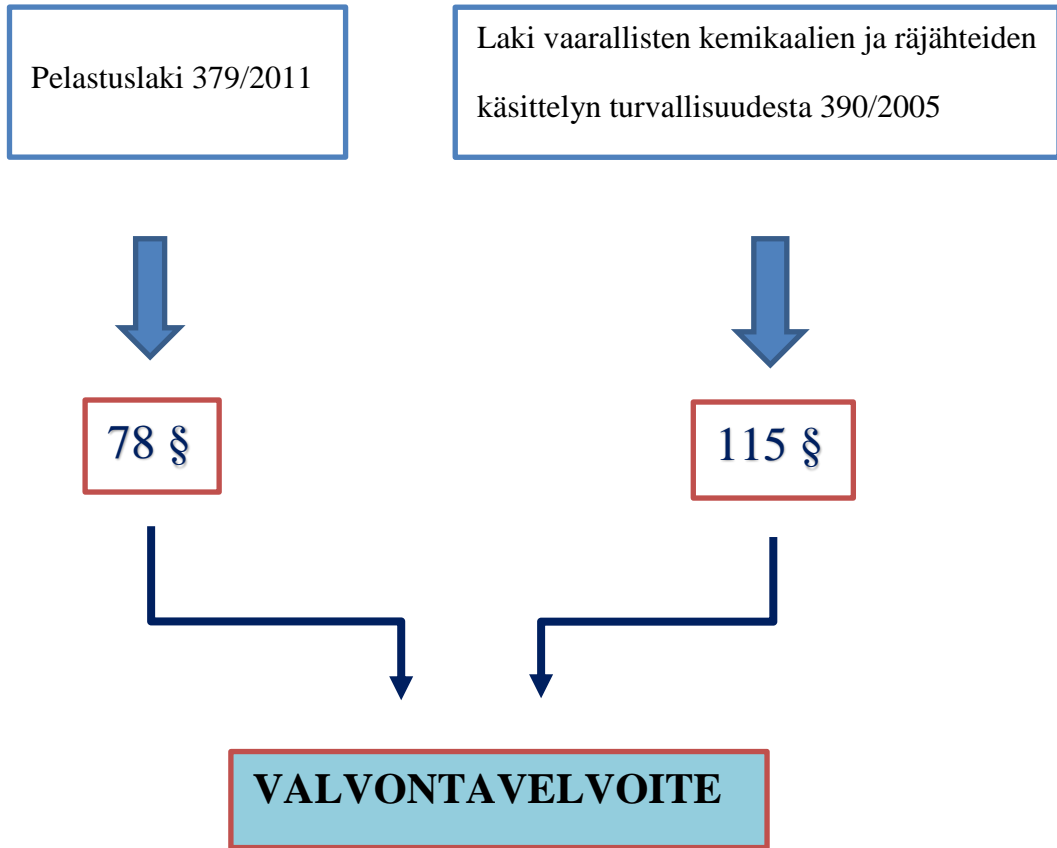
Perusteet palotarkastuksille ovat kuitenkin samat jokaisella alueella lainsäädännön puitteissa. Uusin ja tällä hetkellä voimassa oleva pelastuslaki (379/2011) muutti pelastuslaitosten onnettomuuksien ehkäisyn (johon palotarkastus lukeutuu) järjestelyjä merkittävästi. Laki antaa pelastuslaitoksille mahdollisuuden suunnitella ja määritellä itse palotarkastukset. Valvonnasta on laadittava valvontasuunnitelma, josta selviää, kuinka pelastuslaitos hoitaa valvontavelvoitteensa. Valvontasuunnitelman laatimisen helpottamiseksi on tehty valvontasuunnitelmaohje.

Valvontasuunnitelmaohjeen on tarkoitus luoda yhteiset suuntaviivat sekä asettaa yhteiset tavoitteet valvontatoiminnan toteuttamiselle. Käytännössä pelastuslaitoksilla on kuitenkin runsaasti liikkumavaraa valvontatoiminnan riskiperustaisessa suunnittelussa ja kohdentamisessa, sillä pelastuslaitoksen tulee kohdistaa valvontatoimintansa alue- ja kohdekohtaisten riskitekijöiden perusteella. (Ohje pelastuslaitoksen valvontasuunnitelmasta 2013, 4.)

On mielestäni hyvä, että palotarkastusten toteuttamistapaan on jätetty liikkumavaraa. Nyt jokainen pelastuslaitos saa muokattua prosessin omalle alueelleen parhaiten sopivaksi ja toimivaksi kokonaisuudeksi, ja valvontatoiminta saadaan kohdennettua riskien perusteella sinne, missä sille on eniten tarvetta.

3.1 Palotarkastusta ohjaavat asiakirjat sekä säädökset

Pelastusviranomaisille määräytyy valvontavelvoite kahden eri lain pohjalta (kuva 5).

Kuva 5. Palotarkastukseen velvoittava lainsäädäntö.

Palotarkastukseen vaikuttavien keskeisimpien lakien pykälät on esitelty tarkemmin seuraavassa sekä havainnollistettu kuvassa 6 sivulla 30.

Pelastuslaki

Pelastuslaitosten toimintaa säätelevä laki on pelastuslaki (379/2011). Lain 27 § velvoittaa alueen pelastuslaitosta huolehtimaan alueensa pelastustoimen valvontatehtävistä. Valvontatehtäviä käsittelee pelastuslain 12. luku. Palotarkastuksien suorittamisvelvollisuus säädetään pelastuslain pykälässä 78.

Pelastuslaitoksen on alueellaan valvottava 2 ja 3 luvun säännösten noudattamista. (Pelastuslaki 379/2011, 78 §.)

Valvonnan suorittamiseksi pelastuslaitoksen on tehtävä palotarkastuksia ja muita valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä. (Pelastuslaki 379/2011, 78 §.)

Pelastuslain 2. ja 3. luku sisältävät kyseiset asiat, joita pelastuslaitoksen on siis valvottava alueellaan myös palotarkastuksilla (taulukko 1).

Taulukko 1. Pelastuslain 379/2011 2. ja 3. luku.

2 luku - Yleiset velvollisuudet	3 luku - Toiminnanharjoittajan sekä rakennuksen omistajan ja haltijan velvollisuudet
3 § - Yleinen toimintavelvollisuus	9 § - Rakennusten palo- ja poistumisturvallisuus
4 § - Huolellisuusvelvollisuus	10 § - Rakennusten uloskäytävät
5 § - Varovaisuus tulen käsittelyssä	11 § - Kiinteistöjen pelastustiet
6 § - Avotulen teko	12 § - Laitteiden kunnossapito
7 § - Kulutus	13 § - Nuohous ja ilmanvaihtolaitteiden huolto
8 § - Ilmoitusvelvollisuus	14 § - Omatoiminen varautuminen
	15 § - Pelastussuunnitelma
	16 § - Yleisötilaisuuden pelastussuunnitelma
	17 § - Palovaroittimet
	18 § - Poistumisturvallisuus hoitolaitoksissa sekä palvelu- ja tukiasumisessa
	19 § - Poistumisturvallisuusselvitys
	20 § - Poistumisturvallisuuden arviointi ja poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelma
	21 § - Poistumisturvallisuuden toteuttamismääräys
	22 § - Turvetuotantoalueiden paloturvallisuus

Pelastuslain mukaan alueen pelastustoimi vastaa pelastustoimen palvelutasosta, ja sen mukaan palvelutason tulee vastata paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia. Aluehallintoviraston tehtävä on valvoa, että alueen pelastustoimen palvelutaso on riittävä (Pelastuslaki 379/2011, 27 §, 28 §, 85 §).

Palvelutasopäätökseen perustuen pelastuslaitosten tulee laatia valvontasuunnitelma. Suunnitelma on laadittava vuosittain, ja siinä on oltava selostus myös palotarkastusten suorittamisesta pelastuslaitoksen toiminta-alueella. Valvontasuunnitelman laatimisen helpottamiseksi pelastuslaitosten kumppanuusverkosto on koonnut työryhmän, joka on laatinut julkaisun Ohje pelastuslaitosten valvontasuunnitelmasta.

Pelastuslaitoksen on laadittava valvontasuunnitelma valvontatehtävän toteuttamisesta. Valvonnan on perustuttava riskien arviointiin, ja sen tulee olla laadukasta, säännöllistä ja tehokasta. (Pelastuslaki 379/2011, 79 §.)

Valvontasuunnitelmassa on määritettävä suoritettavat palotarkastukset ja muut valvontatoimenpiteet sekä kuvattava, miten valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan. (Pelastuslaki 379/2011, 79 §.)

Valvontasuunnitelman tulee perustua alueen pelastustoimen palvelutasopäätökseen. Valvontasuunnitelma on tarkistettava vuosittain ja muutoinkin, jos tarkistamiseen on erityinen syy. Valvontasuunnitelma on toimitettava tiedoksi aluehallintovirastolle. (Pelastuslaki 379/2011, 79 §.)

Palotarkastuksia saa suorittaa vain alueen pelastusviranomaiset, joita ovat pelastuslaitoksen ylin viranhaltija ja hänen määräämänsä pelastuslaitoksen viranhaltijat sekä alueen pelastustoimen asianomainen monijäseninen toimielin. Palotarkastajalla on paljon valtuuksia palotarkastuksella. Tästäkin syystä luottamuksellinen yhteistyö palotarkastuksella on ehdoton. Pelastusviranomaisella on pelastuslain mukaan vaitiolovelvollisuus näkemistään ja kuulemistaan salassapidettävistä asioista. (Pelastuslaki 379/2011, 26 §, 80 §, 86 §).

Palotarkastuksista tulee laatia asianmukainen pöytäkirja.

Palotarkastus saadaan suorittaa rakennuksessa ja rakennelmassa, niihin kuuluvissa huoneistoissa ja asunnoissa sekä muissa kohteissa. Palotarkastuksen suorittaja on päästettävä kaikkiin tarkastettaviin tiloihin ja kohteisiin. Tarkastettavan kohteen edustajan on esitettävä säädöksissä vaaditut suunnitelmat, muut asiakirjat ja järjestykset. (Pelastuslaki 379/2011, 80 §.)

Kiinteistön omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan on pyynnöstä toimitettava alueen pelastusviranomaiselle maksutta 15 §:ssä tarkoitettu pelastussuunnitelma ja mahdolliset muut sellaiset kohteen palo- ja poistumisturvallisuudesta laaditut asiakirjat, joita alueen pelastusviranomaisen tarvitsee 78 §:n mukaisessa valvontatehtävässään. (Pelastuslaki 379/2011, 80 §.)

Palotarkastuksesta on laadittava pöytäkirja, jossa tulee riittävästi yksilöidä tarkastuskohde, tarkastuksen kulku, tarkastajan tekemät keskeiset havainnot, tarkastettavan kohteen edustajan esittämä selvitys sekä johtopäätökset ja niiden perustelut. (Pelastuslaki 379/2011, 80 §.)

Pelastuslain 81 §:ssä sanotaan, että jos alueen pelastusviranomaisen valvontatehtävää suorittaessaan havaitsee puutteita pelastuslaissa säädettyjen velvoitteiden toteuttamisessa, pelastusviranomaisen on määrättävä ne korjattaviksi. Jos puutteita ei voida heti korjata, korjaamiselle tulee antaa määräaika. Pelastusviranomaisella on lisäksi oikeus pelastuslain 81 § mukaan tarvittaessa heti keskeyttää toiminta ja määrätä onnettomuuden ehkäisemiseksi välttämättömistä toimenpiteistä, jos valvontatehtävissä tai muutoin havaittu puutteellisuus tai virheellinen menettely aiheuttaa välittömän tulipalon tai muun onnettomuuden vaaran.

Hallintolaki

Palotarkastus on viranomaisen valvontatoimenpide, jolloin siihen kohdistuu velvoitteita hallintolaista (434/2003). Palotarkastuksella annettuihin määräyksiin ja pöytäkirjaan tulee myös hallintolaista velvoitteita.

Viranomaisen on ilmoitettava toimivaltaansa kuuluvan tarkastuksen aloittamisajankohdasta asianosaiselle, jota asia välittömästi koskee, jollei ilmoittaminen vaaranna tarkastuksen tarkoituksen toteutumista. Edellä tarkoitettulla asianosaisella on oikeus olla läsnä tarkastuksessa sekä esittää mielipiteensä ja kysymyksiä tarkastukseen liittyvistä seikoista. Tarkastuksen kuluessa asianosaiselle on, mikäli mahdollista, kerrottava tarkastuksen tavoitteista, sen suorittamisesta ja jatkotoimenpiteistä. Tarkastus on suoritettava aiheuttamatta tarkastuksen kohteelle tai sen haltijalle kohtuutonta haittaa. (Hallintolaki 434/2003, 39 §.)

Tarkastajan on viipymättä laadittava tarkastuksesta kirjallinen tarkastuskertomus, josta tulee käydä ilmi tarkastuksen kulku ja tarkastajan tekemät keskeiset havainnot. Tarkastuskertomus on annettava tiedoksi tarkastuksessa läsnäoloon oikeutetulle asianosaiselle. (Hallintolaki 434/2003, 39 §.)

Palotarkastuksen yhteydessä tarkastuksen ajankohdan ilmoittaminen etukäteen voi vaarantaa tarkastuksen tarkoituksen esimerkiksi, jos on todennäköistä, että kohteessa korjailaan puutteita juuri ennen tarkastusta siten, että ne näyttäisivät olevan kunnossa tarkastuksen ajan. Esimerkkitapaus voisi olla uloskäytävät, jotka ovat tukittuina ylimääräisellä tavalla. Tarkastusajankohdan ollessa tiedossa tavarat poistetaan, mutta laitetaan takaisin heti tarkastuksen päätyttyä, jolloin palotarkastaja ei pääse puuttumaan turvallisuusriskiin.

Palotarkastuksesta on aina laadittava pöytäkirja, kuten pelastuslain (379/2011) 80 §:ssä säädetään. Pöytäkirjaan kohdistuu useita velvoitteita hallintolaista. Hallintolain (434/2003) 45 §:n mukaan päätös on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun, sekä mainittava sovelletut säännökset. Palotarkastuksella annettujen korjausmääräysten on oltava perusteltavissa pelastuslain (379/2011) 2. tai 3. luvun säännöksillä. Myös hallintolain (434/2003) 43 § vaatii, että hallintopäätös on annettava kirjallisesti.

Hallintopäätöksen sisältöön, jollainen palotarkastuksella annettava korjausmääräys myös on, vaikuttaa hallintolain (434/2003) 44 §:

Kirjallisesta päätöksestä on käytävä selvästi ilmi:

- 1) päätöksen tehnyt viranomainen ja päätöksen tekemisen ajankohta;
- 2) asianosaiset, joihin päätös välittömästi kohdistuu;
- 3) päätöksen perustelut ja yksilöity tieto siitä, mihin asianosainen on oikeutettu tai velvoitettu taikka miten asia on muutoin ratkaistu; sekä
- 4) sen henkilön nimi ja yhteystiedot, jolta asianosainen voi pyytää tarvittaessa lisätietoja päätöksestä.

Asianosaista on kuultava, jos palotarkastuksella annetaan korjausmääräyksiä. Kuulemisaika riippuu annetun korjausmääräyksen suuruudesta, ja se on päätettävä tapauskohtaisesti.

Asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun (Hallintolaki 434/2003, 34 §).

Palotarkastuksella annettu korjausmääräys on pelastusviranomaisen tekemä hallintopäätös, ja asiaomainen voi halutessaan hakea päätökseen muutosta. Pelastuslain (379/2011) 104 §:ssä säädetään muutoksenhausta pelastustoimen päätöksiin. Palotarkastuksella annettuun korjausmääräykseen haetaan muutosta siten, kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta

Pelastuslain lisäksi toinen laki, josta pelastusviranomaiselle tulee valvontavelvoite, on Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005), jota kutsutaan myös kemikaaliturvallisuuslaiksi. Kemikaaliturvallisuuslain (390/2005) 115 §:ssä on kerrottu, milloin pelastusviranomainen toimii valvontaviranomaisena:

Pelastusviranomaiset valvovat tämän lain noudattamista, kun on kyse:

- 1) vaarallisten kemikaalien vähäisestä teollisesta käsittelystä ja varastoinnista tai säilytyksestä, jollei toiminta ole osa 23 §:n 2 momentissa tarkoitettua toiminnallista kokonaisuutta, jolloin sen valvonta kuuluu Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle;
- 2) yksityiseen kulutukseen hyväksytyjen ilotulitteiden ja vähäistä vaaraa aiheuttavien muiden pyroteknisten tuotteiden varastoinnista kaupan yhteydessä tai niiden luovutuksesta yksityiseen kulutukseen;
- 3) räjähteiden ja vaarallisten kemikaalien käytöstä erikoistehosteena 81 §:ssä mainituissa tilaisuuksissa.

Kemikaaliturvallisuuslain (390/2005) 27 §:n mukaan pelastusviranomaisen on tarkastettava vaarallisten kemikaalien vähäistä teollista käsittelyä ja varastointia harjoittavien tuotantolaitosten toimintatavat ja teknisen toteutuksen vaatimustenmukaisuus.

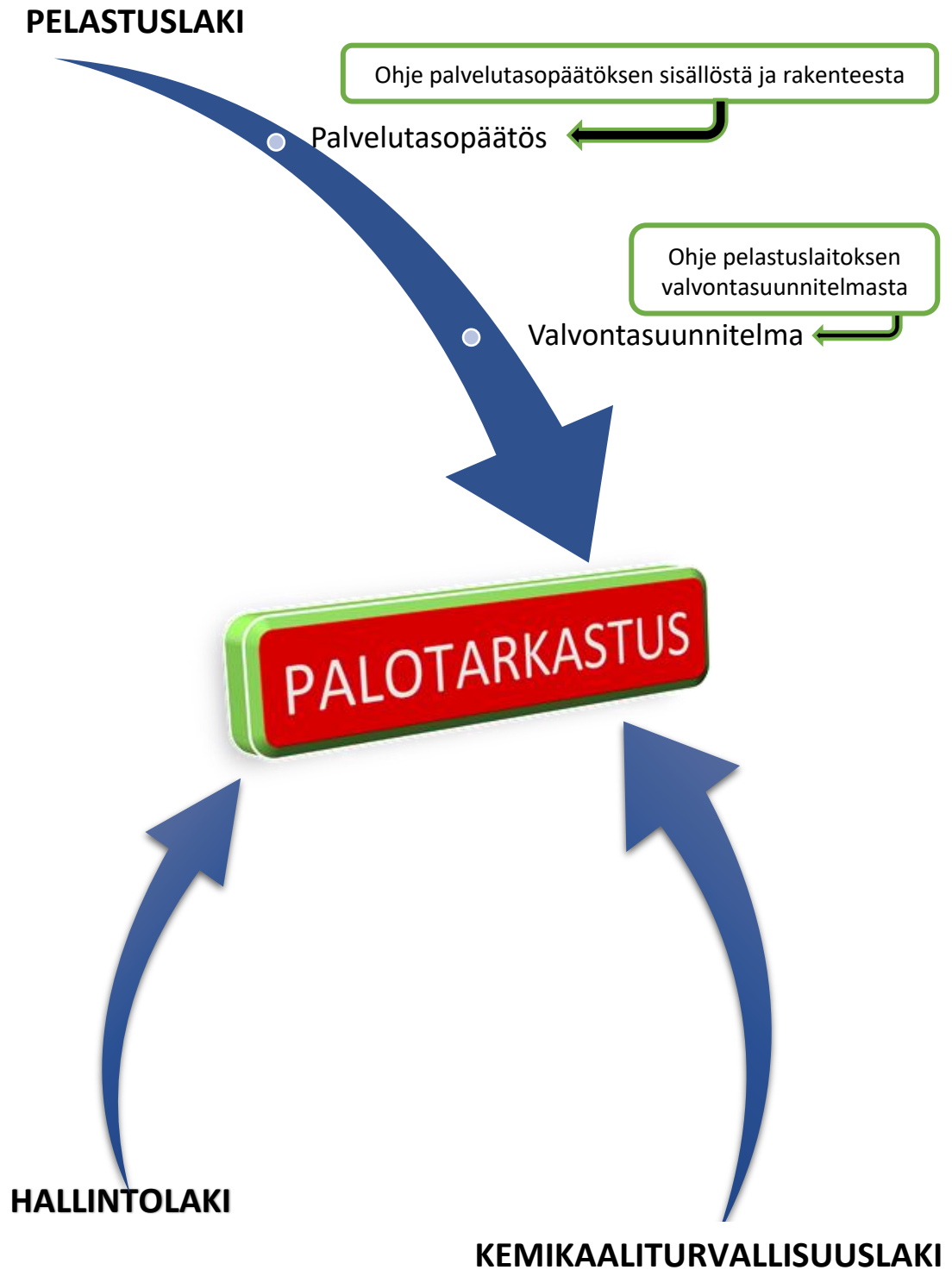
Valtioneuvosto on säätänyt asetuksella, Valtioneuvoston asetus vaarallisten kemikaalien käsittelyn ja varastoinnin valvonnasta (685/2015), tarkemmin kemikaaliturvallisuuslain tarkoittamasta vaarallisten kemikaalien teollisesta käsittelystä, varastoinnista ja säilytyksestä, niihin liittyvistä lupa-, ilmoitus- ja hallintomenettelyistä sekä valvonnasta.

Muut säädökset

Edellä mainittujen lakien lisäksi on huomattava määrä eri lakeja, asetuksia ja ohjeita, jotka vaikuttavat palotarkastuksiin. Esimerkkinä alle on poimittu muutamia keskeisiä palotarkastukseen vaikuttavia säädöksiä ja ohjeita:

- ❖ Suomen rakentamismääräyskokoelma
- ❖ Työturvallisuuslaki
- ❖ Tukes-ohjeet
- ❖ Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös vaarallisten kemikaalien käsittelystä ja varastoinnista jakeluasemalla
- ❖ Valtioneuvoston asetus nestekaasulaitosten turvallisuusvaatimuksista
- ❖ Sisäasiainministeriön asetus käsisammuttimien tarkastuksesta ja huollosta
- ❖ Sisäasiainministeriön asetus nuohouksesta.

Keskeisimmät palotarkastukseen vaikuttavat lait ja asetukset.

Kuva 6. Keskeisimmät palotarkastukseen vaikuttavat lait ja asetukset.

3.2 Palotarkastus Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksella

Valvontakohteet on jaettu Pohjois-Karjalan valvontasuunnitelmassa kahteen pääluokkaan: yrityksiin ja laitoksiin (A1 - A6) sekä asuin- ja vapaa-ajan asuinrakennuksiin (A7). Pohjois-Karjalan tämänhetkisen palotarkastusohjeen mukaan myös asuinrakennuksiin (A7) tehdään palotarkastuksia.

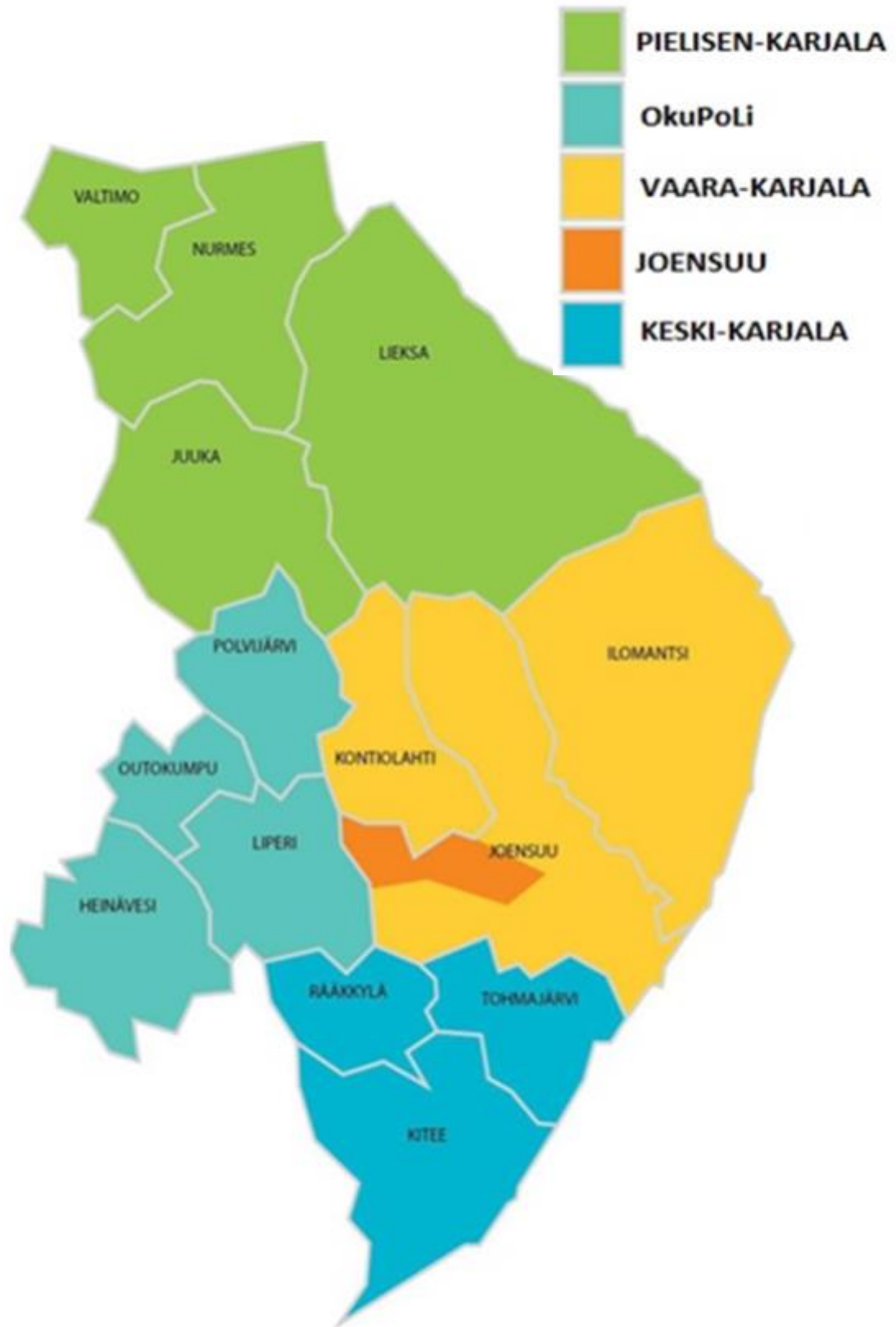
Asuinrakennusten palotarkastuksia tehdään seuraavien periaatteiden mukaisesti:

Maakunta on jaettu palotarkastuksia varten palotarkastusohjelmassa valvonta-alueisiin. Aiemmin asuinrakennukset ja niihin verrattavat kohteet palotarkastettiin keskimäärin kymmenen vuoden välein Pohjois-Karjalassa. Kaikkia kiinteistöjä ei ole tarvetta palotarkastaa vaan asukkaiden omatoimista varautumista onnettomuuksiin pyritään lisäämään myös muilla keinoilla. Palotarkastusten lisäksi jaetaan kirjeitse tai suorajakeluna vuorossa oleville palotarkastusalueille asuinrakennuksiin omatarkastuslomake ja Joka kodin turvaopas joilla asukas itse arvioi ja kehittää turvallisuuttaan. Omatarkastuslomaketta käytetään myös mahdollisesti tehtävän palotarkastuksen lähtötietona. Varsinainen palotarkastus tehdään keskimäärin 50 % maakunnan tarkastusalueiden asuinrakennuksista. (Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen Valvontasuunnitelma 2017, 7.)

Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen toiminta-alue on jaettu viiteen palvelualueeseen (kuva 7).

- Pielisen Karjalan palvelualue
- Vaara – Karjalan palvelualue
- Joensuun palvelualue
- Okupolin palvelualue
- Keski – Karjalan palvelualue.

Kullekin alueelle on nimetty palotarkastuksen vastuuhenkilö. Palotarkastuksen vastuuhenkilö vastaa siitä, että palvelualueen suunnitellut palotarkastukset tulevat tehdyksi. Vastuuhenkilöt kehittävät valvontatoimintaa alueellaan. Resurssina palotarkastusten tekemisessä käytetään pääasiassa palvelualueen henkilöstöä. Suurin osa valvontatyötä tekevistä osallistuu myös esimerkiksi hälytystehtäviin; resurssina käytetään lähes koko henkilöstöä. Yritysten ja laitosten (A1-A6) määräaikaista palotarkastuksia tekevät pääasiassa päällystöviranhaltijat, joidenkin kohteiden myös alipäällystö. Asuinrakennuksien ja niihin verrattavien valvontakohteiden palotarkastuksia tekevät pääasiassa alipäällystö ja miehistö. Vastuuhenkilöt tekevät vastuualueensa työn lisäksi muita tehtäviä pelastustoimen tehtäväkentässä. (Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen Valvontasuunnitelma 2017, 19.)

Heinäveden kunnan osalta Pohjois-Karjalan pelastuslaitos hoitaa vain ensihoitopalvelut.

Kuva 7. Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen palvelualueet.

Pohjois-Karjalassa on vuonna 2017 valvontasuunnitelman mukaan 700 erityiskohteen (A1 - A7) palotarkastusta. Vastaavasti asuinrakennuksiin (A7) suunnitelmassa on palotarkastuksia 2800. Yhteensä Pohjois-Karjalassa tehdään siis suunnitelman mukaan 3500 palotarkastusta vuonna 2017.

Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen tekemät palotarkastukset ovat maksullisia:

Palustuslain 96 § mahdollistaa maksun perimisen valvontasuunnitelman mukaisista palotarkastuksista. Valtaosa Suomessa olevista pelastuslaitoksista aloitti laskuttamisen palotarkastuksista 1.1.2013. Näin myös Pohjois – Karjalan pelastuslaitos. Asuinkiinteistöjen ja niihin verrattavien valvontakohteiden yleiset palotarkastukset säilyivät maksuttomina. Palotarkastusten ja muun toiminnan hinnoittelu on esitetty P-K: n pelastuslaitos – liikelaitoksen johtokunnan vahvistamassa maksu-, taksa- ja palveluhinnastossa. (Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen Valvontasuunnitelma 2017, 20.)

Vuonna 2017 palotarkastuksesta perittävä maksu on Pohjois-Karjalassa 108 euroa.

Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen alueella palotarkastuksia tekevät kohdetyypin mukaan päällystö, alipäällystö sekä miehistö. Päällystö tekee pääasiassa yritysten ja laitosten (A1 - A6) määräaikaista palotarkastuksia. Asuinrakennuksien (A7) palotarkastuksia tekee pääasiassa alipäällystö ja miehistö.

Asuinrakennusten palotarkastuksia tekevät alipäällystö ja miehistö siten, että työvuorossa oleva henkilöstö lähtee vuorossa olevalle palotarkastusalueelle kiertämään asuinrakennuksia ja tekee palotarkastuksen niihin kiinteistöihin, joissa on omistaja paikalla ja palotarkastus on siten mahdollista tehdä. Niihin kiinteistöihin, joissa ei ole omistajaa paikalla tai palotarkastusta ei muutoin ole kyseisellä hetkellä mahdollista tehdä, jätetään omatarkastuslomake ja Joka kodin turvaopas, jonka avulla asukas voi tehdä palotarkastuksen itsenäisesti. Valvontasuunnitelman mukaan varsinainen palotarkastus tehdään vähintään puoleen tarkastusalueen kiinteistöistä. Asuinrakennusten palotarkastuksen tarkastusväli on kymmenen vuotta. Palotarkastuksien tekemistä suunnataan riskiperustaisesti.

Palotarkastuksia suunnataan riskiperusteisesti siten, että arvion mukaan korkeariskisemmällä alueilla tarkastuksia tehdään keskimääräistä enemmän. Uusilla asuinalueilla, joissa asuu suhteessa enemmän nuorempia työssäkäyviä ihmisiä, tarkastuksia tehdään keskimääräistä vähemmän. Päätöksen jonkun alueen poikkeavasta palotarkastusprosentista tekee riskienhallintapäällikkö yhteistyössä valvontasuunnitelmatyöryhmän kanssa. (Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen Valvontasuunnitelma 2017, 7.)

Yritykseen tai laitokseen tehtävästä palotarkastuksesta ilmoitetaan etukäteen ja sovitaan tarkastukseen liittyvistä asioista. Yritysten ja laitosten palotarkastuksien tarkastusvälit vaihtelevat yhden ja kymmenen vuoden välillä. Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen valvontasuunnitelmassa 2017 sivulla 5 on esitelty periaatteet, joita sovelletaan yritysten ja laitosten tarkastusvälin määrittämisessä:

Yritysten ja laitosten tarkastusvälin määrittämisessä sovellettiin seuraavia periaatteita:

- Yrityksissä ja laitoksissa sattuu vain vähän menehtymisiä tai loukkaantumisia joten tarkasteluvälin määrittämisen lähtökohtana on valtakunnallisessa valvontasuunnitelmaohjeessa käytetty tulipalon aiheuttamaa omaisuusvahinkoriskiä. Omaisuusvahinkoriskin lisäksi on arvioitu myös suuronnettomuuden henkilöriskin mahdollisuutta sekä pyritty huomioimaan merkittävien kulttuuri- ja ympäristöarvojen riskit. Omaisuusvahinkoriskit on saatu VTT:n seulomista PRONTO -tilastoista syttymistäajuustiheyden ja vahinkojen odotusarvona. Tämän riskienarvioinnin lopputuloksena on päädytty periaatteellisiin tarkastusväleihin kohdetyypeittäin.
- Joidenkin yksittäisten kohteiden tarkastusvälejä lyhennetään tai pidennetään perustarkastusvälistä riskienarvointiin perustuen. Tarkastusväliä voidaan muuttaa myös tapahtuneiden onnettomuuksien, paloilmittimen erheellisten hälytysten tai muun perustellun syyn vuoksi. Muutettaessa kohteen tarkastusväliä tulee muutoksen perusteet käydä läpi kohteen edustajalle ja kirjata palotarkastusohjelmaan. Päätöksen muutoksesta tekee palotarkastuksen suorittanut pelastusviranomaisen yhteistyössä alueen palotarkastusvastaavan kanssa.
- Valvontasuunnitelmassa voidaan tarvittaessa painottaa jotain kohderyhmää, jossa on havaittu riskejä tai johon kohdistetaan muutenkin esim. valtakunnallista turvallisuuskampanjointia.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Opinnäytetyön luokittelu

Tämä opinnäytetyö on toteutettu tutkimusluonteisena. Työ on toimintakeskeinen, eli sen tarkoitus on kehittää palotarkastusprosessia asiakaslähtöisesti mahdollisimman hyväksi. Kysymys, johon pyrin saamaan vastauksen, on seuraava: Kuinka palotarkastaja voi viedä palotarkastusprosessin läpi asiakkaan kannalta parhaalla mahdollisella tavalla.

Savonia-ammattikorkeakoulun ja Pelastusopiston laatimassa oppaassa Palopäällystön koulutusohjelman opinnäytetyöhön liittyvät ohjeet opinnäytetyöt on luokiteltu eri perustein. Yksi mahdollisuus on jakaa tutkimukset teoreettisiin ja empiirisiin. Oppaassa on kuvailtu empiiriset tutkimukset seuraavasti:

Empiirisessä tutkimuksessa pyritään ratkaisemaan ongelmat kerätyn tai muutoin saadun havaintoaineiston pohjalta. Empiirinen tutkimus voidaan jakaa edelleen kokeellisiin ja ei-kokeellisiin. (Palopäällystön koulutusohjelman opinnäytetyöhön liittyvät ohjeet.)

Kokeellisessa tutkimuksessa selvitetään yleensä mittaamalla mahdollisimman kontrolloiduissa olosuhteissa pelastusalaan liittyviä ilmiöitä. Ei-kokeellinen tutkimusasetelma on vähemmän kontrolloitu. Esimerkkinä tästä on kysely- ja haastattelututkimus. Siinä pyritään aineistoa keräämällä ja sitä muokkaamalla löytämään vastaus haluttuun tutkimusongelmaan. Aineisto analysoidaan joko laadullista (kvalitatiivista) tai määrällistä (kvantitatiivista) lähestymistapaa käyttäen. Johtopäätösten teko ja pohdinta ovat oleellinen osa raportointia. (Palopäällystön koulutusohjelman opinnäytetyöhön liittyvät ohjeet.)

Tämä työ voidaan luokitella empiiriseksi tutkimukseksi, koska pyrin löytämään siinä ihmisten odotuksia palotarkastuksesta sekä kehityskohteita palotarkastuksiin keräämäni kyselyaineiston pohjalta. Tutkimusasetelma on ei-kokeellinen, eli aineisto hankitaan kysely- ja haastattelututkimuksella. Kerätyn aineiston perusteella ja sitä analysoimalla pyrin löytämään vastauksen tutkimusongelmaan.

Keräämäni aineistoa työstän laadullista eli kvalitatiivista lähestymistapaa käyttäen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään tutkittavan kohteen laatua ja ominaisuuksia kokonaisvaltaisesti. Kun työn perustana toimii ihmisten odotukset ja mielipiteet palotarkastuksesta, kvalitatiivinen lähestymistapa on tässä tapauksessa sopiva valinta.

Tämän kaltaisessa tutkimuksessa aineiston määrä ei korvaa laatua, sillä tässä tutkimuksessa yhdenkin ihmisen mielipide vaikuttaa osaltaan. Näin ollen kyselyaineiston ollessa kohtuullinen pystyn syventymään yksittäisiin vastauksiin paremmin ja pyrin löytämään näistä vastauksista samankaltaista suuntausta. Eskolan ja Suorannan (2003, 18) mukaan laadullisessa tutkimuksessa keskitytään usein varsin pieneen määrään tapauksia ja pyritään analysoimaan niitä mahdollisimman perusteellisesti. Aineiston tieteellisyyden kriteeri ei näin ollen olekaan sen määrä vaan laatu, käsitteellistämisen kattavuus.

Kyselyaineiston ollessa laajempi, mikä olisi ollut kvantitatiivisella tutkimuksella mahdollista, saataisiin parempi otanta kyllä/ei -väittämiin tai numeerisiin arvosteluihin. Kuitenkin työn tarkoitus on kerätä palotarkastusprosessista asiakkailta mielipiteitä, ajatuksia ja kehittämisen kohteita. Tällöin aineiston on oltava kirjoitetussa muodossa, ja pienellä otannalla vastausten läpikäyminen on mahdollista. Kun kyseessä on kvalitatiivinen tutkimus, vastauksien analysointiin ei sovellu käytettäväksi tietotekniset ohjelmistot, vaan vastaukset on käytävä läpi lukemalla ja yhteneväisyyksiä etsimällä. Juuri nämä aineistosta paljastuvat ajatukset ja kirjoitetut mielipiteet ovat se lähde, jonka pohjalta pystyy kehittämään uusia tapoja ja parantamaan prosessia asiakaslähtöisemmäksi.

Vaikka työ on kvalitatiivisena tutkimuksena tehty, on tuloksien analysoinnissa ja esittämisessä hyödynnetty osittain myös kvantitatiivisiin tutkimusmenetelmiin lukeutuvia tapoja kuten Likertin-asteikkoa. Kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimuksen ei tarvitse sulkea toisiaan pois, vaan ne voidaan nähdä toisiaan tukevinä menetelminä, kuten ne ovat tässäkin työssä. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara pohtivat kirjassa Tutki ja kirjoita (2005, 127 - 128) näiden kahden tutkimustyyppin suhdetta tosiinsa:

Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen toisiaan täydentävinä suuntauksina.

1. Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimus ovat lähestymistapoja, joita on käytännössä *vaikea tarkkarajaisesti erottaa toisistaan.*
2. Ne nähdään tutkimuksen *toisiaan täydentäviksi lähestymistavoiksi*, ei kilpaileviksi suuntauksiksi...
5. *Mittaaminen sisältää kaikilla tasoilla sekä kvalitatiivisen että kvantitatiivisen puolen.*

4.2 Aineiston kerääminen

Aineiston keräämiseen on kvalitatiivisessa tutkimuksessa useita erilaisia vaihtoehtoja. Mietittyäni, kuinka toteutan tämän työn siten, että saan parhaan mahdollisen aineiston aiheesta, päädyin lopulta tekemään työn kyselytutkimuksena.

Haastattelun ja kyselyn idea on hyvin yksinkertainen. Kun haluamme tietää, mitä ihminen ajattelee tai miksi hän toimii niin kuin toimii, on järkevää kysyä asiaa häneltä. (Tuomi ym. 2009, 72.)

Kyselyn toteuttamiseksi laadin kyselylomakkeen, jossa on pääasiassa avoimia kysymyksiä liittyen palotarkastusprosessiin. Aloitin aineiston keräämisen tekemällä laatimani kyselyn lomakehaastatteluna paikan päällä muutamissa kohteissa vuorovaikutuksessa vastaajan kanssa. Kysymykset olivat vuorovaikutuksesta huolimatta kuitenkin tiukasti lomakkeeseen sidotut, en lähtenyt kysymyksistä sivuraiteille. Sain näin varmistettua, että kysymykset ymmärretään oikein ja etteivät ne ole ihmisten mielestä epäselviä tai moniselitteisiä. Lisäksi minulla oli mahdollisuus kysyä ihmisiltä, mitä mieltä he olivat kyselystä ja olisiko kyselyn voinut toteuttaa toisin tai olisiko kysymykset voineet olla toisenlaisia.

Lomakehaastattelut tein siten, että olin palotarkastajan mukana seuraamassa hänen tekemäänsä palotarkastusta, minkä jälkeen jäin tekemään lomakehaastattelun palotarkastuksessa olleen henkilön kanssa. Tein lomakehaastatteluja sekä Pohjois-Karjalan kaupunkialueella että myös maaseutualueella. Tekemieni lomakehaastattelujen ja niistä saamieni kokemusten perusteella muokkasin kyselylomakkeen lopulliseen ulkoasuunsa.

Aineiston hankinta työhön jatkui tekemieni lomakehaastattelujen jälkeen siten, että palotarkastajille ympäri Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen toiminta-alueita annettiin kirjekuoria, joissa oli lopullinen kyselylomake (Liite 1 A7-kohteet, Liite 2 A1 - A6 kohteet), infolomake työstäni (Liite 3) ja erillinen paperi häkävaroittimen arvontaan osallistumista varten. Paperit olivat valmiiksi maksetun kirjekuoren sisällä, joten vastaaja täytti kyselylomakkeen ja laittoi sen mukana tullessa kirjekuoreen minulle. Osoitetietoni oli kirjoitettu valmiiksi palautuskirjekuoreen.

Oletin kyseisellä kyselymuodolla saavani kohtuullisen suuren vastausprosentin, koska palotarkastajan on mahdollista kysyä henkilöltä palotarkastuksen päätteeksi, haluaako

hän osallistua kyselyyn, ja jos ei halua, kyselyä ei silloin anneta tehtäväksi. Lisäksi henkilöiden, joilla ei ole esimerkiksi tietokonetta, on mahdollista tehdä kysely kirjeitse. Tämä oli yksi syy, miksi en tehnyt kyselyä esimerkiksi Webropol-kyselynä. Vastausprosentti jäi kuitenkin tälläkin kyselymuodolla kohtalaisen pieneksi. Aineistoa kasvattaakseni päädyin lopulta soittamaan palotarkastuksessa lähiaikoina mukana olleille henkilöille ja kysyin, haluaisivatko he osallistua kyselyyni. Soittojen jälkeen pyydetyt kyselyt palautuivat lähes kaikki, ja sitä myötä sain riittävästi aineistoa tutkimukseeni.

Työn aineisto on siis hankittu kokonaisuudessaan Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen alueelta. Kyselyitä on pyritty tekemään mahdollisimman laajasti sekä monipuolisesti erityyppisistä toimintaympäristöistä kuten kaupunki- ja maaseutualueelta.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimustulokset on käsitelty kahdessa eri ryhmässä, koska palotarkastusten käytännöt eroavat näiden kahden ryhmän välillä. Ryhmät ovat A1 - A6 kohteet eli yritys- ja laitoskohteet sekä A7 kohteet eli asuinrakennukset. Tässä kappaleessa on käsitelty vastaukset kysymyksiin sellaisinaan, ilman omia tulkintoja. Tuloksista tehdyt analysoinnit ja johtopäätökset ovat seuraavissa luvuissa.

5.1 Yritys- ja laitoskohteet A1 - A6

Yritys- ja laitoskohteiden osalta kysely tehtiin ainoastaan postitse palautettavana kyselylomakkeena. Kyselykirjeitä jaettiin yhteensä 30 kpl, joista palautui 10 kpl palautumisprosentin ollessa näin 33 %. Loput tutkimukseni vastauksista päädyin hankkimaan siten, että soitin hiljattain tarkastuksessa mukana olleille henkilöille ja kerroin tutkimuksestani ja kysyin, haluavatko he osallistua. Tällä metodilla sain hyvin vastauksia. Soitin 21 henkilölle, minkä myötä sain 18 vastausta, 2 ei lähettänyt vastausta takaisin ja 1 ei halunnut osallistua kyselyyn. Vastausprosentti puhelimitse kysymällä oli siis 85 %, mitä voidaan kyselytutkimuksessa pitää hyvänä tuloksena.

Yhteensä vastauksia A1 - A6 kohteisiin tutkimuksessani on siis 28 kpl.

Kohteet jakautuvat tyypeittäin seuraavasti:

○ A1 Ympäri vuorokautisessa käytössä oleva kohde	3 kpl
○ A2 Opetusrakennus tai päiväkot	4 kpl
○ A3 Kokoon-tumis- tai liiketila	7 kpl
○ A4 Teollisuus- tai varastorakennus	8 kpl
○ A5 Maatalouden tuotantotila	6 kpl
○ A6 Muut rakennukset	0 kpl

Käyn tutkimuksen tulokset läpi kysymys kerrallaan. Tummennetut kohdat ovat kysymyksiä, jotka olivat kyselylomakkeessa. Kursivoidut kohdat ovat suoria lainauksia vastauksista.

- Mitä odotuksia sinulla on palotarkastukselta?

Vastauksista löytyy yhteneväisyys siitä, että asiakkaat odottavat palotarkastukselta neuvoja ja opastusta turvallisuusasioihin. Palotarkastukselta odotetaan myös keskustelua paloturvallisuudesta ja kiinteistön riskipaikkojen kartoitusta ja epäkohtiin puuttumista. Vastauksien perusteella palotarkastuksen odotetaan olevan asiantuntijan tekemä riskikartoitus, josta on hyötyä asiakkaalle.

Odotan palotarkastukselta toiminnan ja toimitilojen asiantuntevaa arviointia palo- ja pelastusturvallisuuden näkökulmasta. Vaikka kyseessä on tarkastus, olisi toivottavaa, että käynnissä painottuu ohjaus ja neuvonta, eikä niinkään virheiden etsiminen.

Saada turvallisuuteen liittyviä kehitysideoita.

Toivon tarkastuksen tukevan omaa näkemystämme siististä ja paloturvallisesta ympäristöstä. Vinkit toimintaamme liittyvistä mahdollisista riskeistä ovat tarpeellisia.

Havaintoja mahdollisista riskeistä ja puutteista.

Tarkastuksen yhteydessä tarkastetaan käytössä olevat paloturvallisuudesta huoltavat välineet, laitteet ja niiden kunto, infot, tiedotetaan ja opastetaan ja vastataan maallikon kysymyksiin ja käydään vuoropuhelua askarruttavista asioista ja annetaan korjausehdotuksia.

Ei pelkästään ”sormipystyssä” ohjeita ja vikojen löytymistä, vaan että keskustellen asioita viedään parempaan suuntaan ja selvitys miksi jokin asia pitää tehdä niin kuin pitää.

Kuulla mahdollista uutta ohjeistusta ja neuvoja.

Että saamme ammattilaisen tarkastuksen, joka varmistaa turvallisuutemme.

Vinkejä järkevään paloturvallisuuteen.

Epäkohtiin puuttumista ohjaavalla otteella.

Kohteen paloturvallisuuden riskikohtien kartoitus ja neuvonta paloturvallisuuden parantamiseksi.

- Vastasiko palotarkastus odotuksiasi?

Vastaajista 26 vastasi kysymykseen kyllä. Kahdessa vastauksessa tarkastus on vastannut odotuksia kutakuinkin. Yhtään ”ei” -vastausta ei ollut.

Viime aikoina on vastannut hyvin. Aiemmin tarkastustoiminta oli lähinnä tarkastusta, nyttemmin on ollut hyvin opastavaa.

Kyllä vastasi, sain tietoa riskikohdista ja muuttuneista määräyksistä.

Kyllä. Tarkastaja oli asiantunteva ja puhui asioista selkeästi ja keskittyi mielestäni oikeisiin asioihin.

Erittäin hyvin, se eteni jouhevasti ja asianmukaisesti.

Tarkastus oli juuri sellainen kuin se pitää olla. Ei mitään turhia nipotuksia.

Kyllä. Erittäin kansantajuinen.

- Oliko yhteydenotto ja yhteydenpito palotarkastajan kanssa sujuvaa ennen tarkastusta?

(Saitko esimerkiksi tarkastuksen sovittua haluamaasi ajankohtaan.)

Kaikki kyselyyn vastanneet olivat tyytyväisiä palotarkastuksen ajankohdasta sopimiseen. Vastauksien mukaan palotarkastuksesta on saatu sovittua asiakkaan aikataulujen mukaan.

Yhteydenotot ovat tapahtuneet puhelimitse ja olleet aina sujuvia. Aikataulut ja tarkastukset on aina saatu sovittua molempien toiveet huomioiden, yleensä muutamana päivänä, tai yhden viikon sisälle.

Kyllä oli sujuvaa, sain itse päättää ajankohdan.

Yhteydenotto ajoissa ja sain siirrettyä omien menojen mukaiseksi päiväksi.

Yhteydenotto sekä yhteydenpito sujunut aina ongelmitta sekä ajankohta pystytty valitsemaan yritykselle sopivaksi.

Kyllä. Saimme aikataulun sovittua joustavasti.

*Tarkastuksen aika sovittiin ripeästi yhden puhelinsoiton aikana ja toivomanani ajankoh-
tana.*

Kyllä oli. Aikataulutus asiakaslähtöinen.

**- Antoiko palotarkastustapahtuma riittävästi informaatiota ja tietoa turvallisuus-
asioihin liittyen?**

Vastaajien mielestä turvallisuusasioista on saanut riittävästi tietoa. Yhden vastauksen mu-
kaan informaatiota olisi voinut olla enemmän.

Informaatiota ei ole koskaan liikaa, eli mikäli mahdollista sitä voisi olla enemmän.

Tarkastajat vastasivat kysymyksiin asiantuntevasti ja riittävän selkeästi.

*Kyllä. Tarkastukseen oli varattu tarkastajan puolelta hyvin aikaa, mikä mahdollistaa kes-
kustelun ja asioihin paneutumisen.*

On ollut useampi tarkastaja, mutta ovat antaneet ja kun ite kyselee niin saa vastauksia.

*Kyllä antoi kaiken tarvittavan informaation ja myös uuttakin. Tarkastus oli kiireetön tun-
nelmaltaan.*

Kyllä yli odotusten.

Kyllä, riskitekijöistä keskusteltiin avoimesti.

**- Jäikö palotarkastuksella tarkastamatta jokin asia, johon olisit halunnut otettavan
kantaa?**

Vastaajista 26:n mielestä tarkastuksella ei jäänyt asioita, joihin olisi halunnut puututtavan.
Kahdella vastaajalla tarkastuksella on jäänyt huomioimatta asioita, joihin olisi haluttu
vastauksia.

Sammutuskaluston kunto/määrä, vaikka se oman käsityksen mukaan on kunnossa.

Poistumisreitteihin olisi voinut kiinnittää enemmän huomiota niistä voisi puhua julkisemmin tai antaa enemmän palautetta jotta asian tärkeyden saisi niitä käyttävien huomioon.

- Saitko esittää kysymyksiä palotarkastuksen aikana ja saitko niihin riittävän vastauksen?

Kaikki vastaajat vastasivat tähän kohtaan kyllä.

Kyllä. Tarkastus oli neuvottelumuotoinen.

Kysymyksiä etsittiin puolin ja toisin, niihin sain vastauksen.

Kyllä, keskustelu on ollut aina avointa.

Kyllä sain, tarkastus toteutui mukavasti ja asiallisesti keskustellen.

Tottakai, sehän kuuluu tapahtumaan. Tarkastus on huono termi. Esim. turvallisuuden kehittämispalaveri lähempänä.

Kyllä. Tarkastus tapahtui vuorovaikutuksessa palotarkastajan kanssa.

Kyllä ja tarvittaessa pystyi olemaan yhteydessä jälkikäteen.

- Oliko palotarkastukseen käytetty aika sinusta sopiva?

(Paljonko arvioit, että tarkastukseen kului aikaa?)

Vastaajien arvioiden mukaan tarkastuksiin on mennyt aikaa 20 minuutista kahteen tuntiin. Keskiarvona tarkastukseen on arvioitu käytettävän aikaa hieman yli tunti.

Kaikissa vastauksissa yhtä lukuun ottamatta aikaa pidettiin sopivana. Yhden vastaajan mukaan aikaa olisi voinut käyttää enemmänkin.

Aikaa olisi voinut käyttää enemmän, nyt käytiin vain alue pistokoe periaatteella.

- Miten tarpeelliseksi/hyödylliseksi koet palotarkastuksen?

1= Tarkastuksesta ei ollut hyötyä eikä se ollut lainkaan tarpeellinen.

3= Tarkastuksesta ei ollut hyötyä eikä haittaa.

5= Tarkastus oli hyvin tarpeellinen ja siitä oli konkreettista hyötyä.

1 2 3 4 5

- 2 vastaajaa antoi numeron 2.
- 3 vastaajaa antoi numeron 3.
- 6 vastaajaa antoi numeron 4.
- 17 vastaajaa antoi numeron 5.

- Tarkemmat perustelut numerolle?

Kun on ollut pitkään hoitanut kiinteistöä niin ei aina huomaa kaikkia epäkohtia esimerkiksi palavia nesteitä.

Tieto palotarkastuksista/tarkastukset pitävät mielessä turvallisuusmääräykset. Ilman tarkastuksia ote rupeaisi varmasti ”lipsumaan”.

Rahastusta, suoraan sanottuna. Riittäisi kerran viidessä vuodessa ellei rakennukseen tehdä muutoksia/laajennusta.

Viimeisemmälläkin tarkastuksella tuli esille uusia parannuskohteita, joita ei aiemmin ollut tullut esille.

Tämä oli minulle ensimmäinen palotarkastus, josta jäi minulle todella hyvä ja tarpeellinen kuva.

Palo ja turvallisuus riskejä ei hahmota samalla tavalla, kuin ulkopuolinen tarkastelija.

Hyvä, että ulkopuolinen taho käy tarkastamassa kiinteistön säännöllisin väliajoin, koska läsnäolijat tulevat ”sokeiksi” epäkohdille.

Tarkastus pitää olla joka vuosi ja siinä on hyvä saada opastusta.

Aina jää jotain uutta mieleen.

Tarkastus oli tarkka mutta asiallinen, tarkastaja kiinnitti huomiota oleellisiin asioihin. Saimme konkreettisia neuvoja jatkoon ja koin, että tarkastaja oli asiantunteva ja halukas auttamaan asioiden kehittämiseksi.

Tietää, että kaikki on ok.

Turvallisuusasiat ovat aina tärkeitä ja niiden myötä voidaan havaita mahdollisia epäkohtia ja puuttua niihin.

Kiinteistöt joissa olen ollut tarkastuksissa, asiat tiedostetaan ja pidetään kunnossa, joten siinä mielessä vuosittaiset palotarkastukset tuntuvat joskus vähän turhilta. Toisaalta, koska kyse on ison ihmismäärän turvallisuudesta ja henkilökunnan muutoksia yms. tapahtuu, niin säännölliset tarkastukset viranomaisten taholta ovat siksi perusteltuja.

Vuosittaiset tarkastukset melko turhia tehtaalle, jossa vakiintuneet käytännöt.

Annoin nelosen, koska koen että tasaisin väliajoin tehdyt tarkastukset parantavat yrityksen tietämystä paloturvallisuuteen ja estävät pahimpia laiminlyöntejä.

- Mitä kehittäisit palotarkastuksessa, että se olisi parempi kokonaisuus?

Meidän kohteessa voisi käydä läpi sammutus ja pelastussuunnitelman.

Ehkä niitä voisi harventaa, ellei muutoksia kiinteistöjen toiminnassa tai paloturvallisuus asioista huolehtivien ihmisten/työtehtävien osalta tapahdu muutoksia.

Palohälyytysjärjestelmien toimintaa liittyvää koulutusta tarvittaisiin tarkastajalle ja itselle.

Siinä voisi samalla käydä läpi yrityksen tulityöluvut ja EA taitoiset ja keskustella niihin liittyvistä asioista.

Mielestäni konsepti on toimiva nykyisellään. Menneinä aikoina palotarkastus oli enemmän virallinen tapahtuma. Nykyisin pelastuslaitoksen ja yrityksen välillä on paremminkin hyvä asiakassuhde,

Tähän tapahtumaan voisi ottaa mukaan myös muutamia työntekijöitä, auttaisi ehkä paremmin hahmottamaan esim. siisteyden tärkeiden onnettomuustilanteissa.

Kirjallinen palaute helpottaisi asian sisäistämistä ja ohjausta muiden käyttäjätahojen kanssa.

Neuvonnallisuutta, silloin menee paremmin perille asioiden muuttaminen turvalliseen suuntaan.

Nykymuodossa se on koulujen osalta hyvin toimiva, eikä tuo kohtuutonta lisätyötä rehtorille. Nykyiset tarkastajat eivät enää ole turhan tärkeitä ja jäykkiä, vaan käyttäytyvät hyvän yhteistyön hengessä.

Rahastus pois.

- Muita mietteitä/kehitysideoita palotarkastus asioihin liittyen?

Huomattava eroja tarkastuksissa eri paikkakunnilla.

Joku helppo tapa selvittää muutostarpeet jos ja kun tulee muutoksia (netti).

Viime vuosina on tarkastaja vaihtunut turhan usein (neljä eri henkilöä viitenä viime vuonna). aiempi tuntemus helpottaisi yhteistyötä ja tarkastuksilla ei tarvitsisi kerrata samoja asioita (laitteiden sijoituksia ym.).

On mukavaa jos pystyy ajattelemaan että palotarkastus tehdään yrityksenkin edun mukaisesti, eli kuten jo aiemmin vastasin, neuvonta ja ohjaus painottuvat, eikä tarkastusta tarvitse siinä mielessä jännittää. Jokainen yrittäjä varmasti haluaa, että palo- ja pelastusturvallisuuteen liittyvät asiat hoidetaan yrityksessä mahdollisimman hyvin, siksi on mukavaa että kritiikki annetaan rakentavassa ja neuvovassa hengessä.

Voisiko tarkastus olla joka toinen vuosi. On ehdottoman tärkeää, että kiinteistönhoidosta vastaava on mukana tarkastuksessa.

Palotarkastukset voisivat olla myös sähköisiä rastiruutuun ilmoituksia, jos toiminnassa ei ole tapahtunut oleellisia muutoksia ja turvallisuus asiat on viety jo niin pitkälle kun se on mahdollista mm. sprinklauslaitteet yms.

5.2 Asuinrakennukset A7

Asuinrakennuksien osalta sain 21 vastausta kyselyyni. Viisi vastausta tein haastattelemalla kohdehenkilöä, ja postitse minulle palautui 16 kyselyä. Yhteensä kyselyitä jaettiin postitse 35 kpl, eli vastausprosentti postikyselyissä oli 45 %.

Ikäjakauma vastanneiden henkilöiden kesken kyselyissä oli lomakkeen ikäluokkien mukaan seuraava:

▪ 18 - 35 -vuotiaita:	2 kpl
▪ 35 - 65 - vuotiaita:	8 kpl
▪ yli 65 - vuotiaita:	10 kpl
▪ ei merkitty:	1 kpl

Käyn tutkimuksen tulokset läpi kysymys kerrallaan. Tummennetut kohdat ovat kysymyksiä, jotka kyselylomakkeessa olivat. Kursivoidut kohdat ovat suoria lainauksia vastauksista.

- Mitä odotuksia sinulla on palotarkastukselta?

Suurimmalla osalla vastanneista odotuksena palotarkastustapahtumasta on positiivinen mielikuva. Vastauksista erottuu myös ryhmä, jolla ei ole mitään odotuksia palotarkastuksesta. Syy siihen on se, että ”ei odotuksia” vastanneista moni ei ole ennen ollut palotarkastuksessa mukana, joten ei myöskään ole odotuksia sellaista kohtaan, mistä ei kunnolla tiedä. Yhdessäkään vastauksessa ei kuitenkaan ollut negatiivisia odotuksia palotarkastusta kohtaan.

Vastanneilla oli palotarkastuksesta odotuksia, että saa sen aikana neuvoja ja ohjeita turvallisuusasioihin. Palotarkastukselta odotettiin sitä, että siinä käydään kodin riskipaikkoja läpi ja että saa tietoa talon varusteiden ja rakenteiden paloturvallisuudesta.

Pääasiallisesti vastauksista erottuu odotukset saada palotarkastuksella neuvontaa ja ohjeistusta kodin turvallisuuden parantamiseksi.

Ei oikeastaan mitään, koska ei ollut aiempaa kokemusta siitä. Oli kyllä positiivinen yllätys.

Käydään kodin riskipaikat läpi ja tarkistetaan, että kaikki asiat ovat asianmukaisesti kunnossa. Saadaan neuvoja turvallisuuden parantamiseksi.

Odotuksena on, että saa vinkkejä ja neuvoja paloturvallisuuden parantamiseksi.

Odotin tietoa, onko taloni varusteet ja ”rakenteet” paloturvallisia.

Hyvä asia.

- Vastasiko palotarkastus odotuksiasi?

Lähes jokaisen vastaajan mielestä palotarkastus vastasi odotuksia. Yhdessäkään vastauksessa ei ollut mainintaa, ettei palotarkastus olisi vastannut odotuksia. Palotarkastusta pidettiin positiivisena ja myönteisenä asiana.

Yllätti myönteisyydellään. Voisi nimetä neuvontakäynniksi.

Kyllä, kohtelias ja miellyttävä hetki.

Kyllä, sain neuvoja kodin turvallisuuden parantamiseksi.

Kyllä, ensimmäistä kertaa tällainen sattui kohdalle. Hyvä, että ammatti-ihminen käy katsoomassa paikan päällä tilanteen.

- Kerrottiinko sinulle riittävän tarkasti, mikä palotarkastus on ja miksi se tehdään?

Suurin osa vastaajista vastasi tähän kohtaan *kyllä*. Seuraavaan on koottu muut kuin *kyllä*-vastaukset.

Etukäteen tullut info oli hyvä, siitä näki mitä on tulossa ja miksi.

Suunnilleen kyllä, mutta tiesin kyllä mitä juttuja tarkastellaan.

Suurinpiirtein.

Ei kovin tarkasti.

- Antoiko palotarkastustapahtuma riittävästi informaatiota ja tietoa turvallisuusasioihin liittyen?

Vastaajista 20 vastasi tähän kysymykseen myöntävästä, että sai riittävästi tietoa. Yksi vastaajista olisi kaivannut enemmän informaatiota.

Joihinkin asioihin kyllä. Olisin toivonut lisäinformaatiota.

Kyllä antoi ja kysymyksiä esittämällä lisätietoa.

Kyllä. Saimme myös oppaan.

Kyllä, itse en esim. osannut ajatella, että nestekaasun ym. palavien nesteiden säilytyskin on hyvä miettiä tarkasti.

- Saitko esittää kysymyksiä palotarkastuksen aikana ja saiko niihin riittävän vastauksen?

Kaikki vastaajat vastasivat, että sai esittää kysymyksiä ja myös vastaus kysymykseen on ollut kaikkien vastaajien mielestä riittävä.

Sain kysyä, olen tyytyväinen saamaani vastaukseen.

Kyllä, mm häkävaroittimista kyselin.

Kyllä, keskustelimme kodin sähköisten laitteiden turvallisuudesta.

Kyllä sain. Tuntui vain että siinä tilanteessa ei kysymyksiä tullut mieleeni.

- Oliko palotarkastukseen käytetty aika sinusta sopiva?

(Paljonko arvioit, että tarkastukseen kului aikaa?)

Kyselylomakkeiden mukaan tarkastuksen kesto on ollut 10 - 40 minuuttia. Keskiarvo tarkastuksen kestosta on vastausten perusteella ollut 25 minuuttia.

Tarkastuksen pituuteen on oltu tyytyväisiä ja aikaa on pidetty sopivana. Vain yhdessä vastauksessa tarkastuksen olisi toivottu olevan pidempi kesto.

- Koitko häiritseväksi sen, että palotarkastuksesta ei ilmoitettu etukäteen?

Vastaajista 18 oli sitä mieltä, että palotarkastuksen yllättäen tuleminen omaan kotiin ei ollut häiritsevää. Kolme vastaajista olisi halunnut tiedon tarkastuksesta etukäteen.

Ehkä hieman.

Palotarkastuksen ajankohta oli meillä tiedossa. Mielestäni on hyvä tietää ajankohta etukäteen.

Kyllä, olisi sopivampaa jos ajan voisi sopia etukäteen.

En, ehkä parempikin että tarkastus tehdään siinä arjen keskellä missä elellään. Suomalaisilla taitaa vähän olla tapana siloitella paikkoja etukäteen, jos tietää milloin tarkastus on.

En. Olin kotona ja palotarkastuksesta ei ollut minkäänlaista häiriötä.

- Miten tarpeelliseksi/hyödylliseksi koet palotarkastuksen?

1= Tarkastuksesta ei ollut hyötyä eikä se ollut lainkaan tarpeellinen.

3= Tarkastuksesta ei ollut hyötyä eikä häiriötä.

5= Tarkastus oli hyvin tarpeellinen ja siitä oli konkreettista hyötyä.

1 2 3 4 5

- 9 vastaajaa antoi numeron 4.
- 11 vastaajaa antoi numeron 5.
- Yhdestä lomakkeesta puuttui vastaus.

- Tarkemmat perustelut numerolle?

Koska asiantuntija näkee heti mahdolliset viat ja korjauskohteet.

Ammattimies huomaa viat paremmin.

Sai tietää epäkohdista.

Sain tiedon p-varoittimista ja jauhesammuttimesta.

Sain yleisinformaatiota ja sen lisäksi opastusta palosammuttimien aikatarkastuksesta.

Talon omistajan etu kysymyksessä.

Avasi silmiä.

Sain paloturvallisuusohjeita, jotka ovat hyödyllisiä.

Paras on kun ammatti ihminen tekee tarkastuksen. Hän huomaa sellaisia asioita mitä itse ei ehkä älyä.

Sai ohjeita.

Palotarkastuksessa voi esittää kysymyksiä suoraan asiantuntijalle. Tarkastaja näkee myös heti jos on jotain korjattava.

Se oli hyödyllinen. Sain neuvoja kodin paloturvallisuuden lisäämiseen.

Kysymyksiin sai ajantasaista tietoa, pikkupuutteista opastusta ja myönteistä palautetta.

- Olisiko omavalvontamenettely mielestäsi parempi kuin palotarkastus?

(Omavalvonta menettelyssä asuntoon lähetetään postitse opasvihko, jonka avustuksella asukas tekee palotarkastuksen itse ja lähettää täyttämänsä palotarkastuslomakkeen postitse pelastuslaitokselle.)

Tähän kysymykseen 18 vastaajaa vastasi ei. Kolmessa vastauksessa myös omavalvontaa pidettiin hyvänä tapana, mutta ei suoranaisesti palotarkastusta parempana.

Molemmat ovat hyviä. Omavalvonnasta voisi tehdä sitten tarkastuksen jos henkilö ei vastaa postitse. Myös sähköinen versio voisi olla hyvä.

Omavalvonta on osin ok, itse jo etukäteismateriaalin pohjalta tein muutoksia, mutta osaako sitä loppujen lopuksi kuitenkaan kiinnittää kaikkiin asioihin huomiota?

Omavalvontamenettely tunnollisesti toteutettuna on hyvä, mutta...

Ei todellakaan.

Palotarkastus on tehokkaampi.

Omavalvontamenettely usein jää tekemättä ja asiaa ei tule sen tarkemmin mietittyä. Kotiin tullut asiantuntija pystyy antamaan konkreettista neuvoa ja opastusta.

- Mitä kehittäisit palotarkastuksessa, että se olisi parempi kokonaisuus?

Omavalvontamenettely väli vuosina ja palotarkastuskäynnit harvakseltaan.

Palotarkastus olisi säännöllisin aikavälein. Tämä on ensimmäinen tarkastus kodissamme, jossa olemme asuneet n.10 vuotta.

En mitään (osaava henkilö).

Aivan hyvä nykyisessä muodossa.

Ajankohdasta voisi sopia suoraan itse; tulisi esim. muistutus postissa, että sovi tarkastuksesta.

Tiheämpään voisi olla.

Sähköturvallisuus mukaan, lämpökuvaukset tms. sulaketaulusta? Esimerkkejä tyyppillisistä palovahingoista ja kuinka voi välttää, esim. astianpesukone/pyykinpesukone, voiko niissä olla riskiä jättää yksin päälle...

- Muita mietteitä palotarkastus asioihin liittyen?

Jos tarkastus tehdään 10 vuoden välein on vastuu joka tapauksessa omistajalla itsellään huolehtia näistäkin asioista.

Hyvä ilmainen palvelu.

Hyvä asia, kun palotarkastus on tehty.

Hyvä homma!

6 TULOSTEN ANALYSOINTI JA PÄÄTELMÄT

Sain tutkimukseeni yhteensä 49 vastausta, joista pyrin löytämään yhdenmukaisia ajatuksia palotarkastuksista ja hyviä kehittämisideoita. Kysymyksiin vastaajat olivat vastanneet sekä hyvinkin pohtivasti ja pitkästi että myös lyhyesti ja ytimekkäästi.

Tässä luvussa olevat päätelmät ovat minun ajatuksiani, jotka olen muodostanut vastausten analysoinnin ja pohdinnan kautta.

6.1 Yritys- ja laitoskohteet A1 - A6

Yritys- ja laitoskohteiden asiakkaat odottavat saavansa palotarkastuksella opastusta ja informaatiota paloturvallisuusasioita kohtaan. Palotarkastuksen odotetaan olevan eräänlainen asiantuntijapalvelu, ei niinkään pelkkä tarkastus. Se on mielestäni ymmärrettävää, että kun palotarkastuksesta kuitenkin peritään myös tarkastusmaksu, siltä odotetaan myös saatavan jonkinlaista hyötyä. Myös palotarkastuksella käytävä keskustelu koetaan tärkeäksi, ja mielestäni se onkin yksi hyvä tapa saada palotarkastuksella nostettua kohteen turvallisuustasoa. Keskustelemalla saadaan ihmiselle itselleen käsitys turvallisuusasioista kiinteistössä ja niiden tärkeydestä sekä merkityksestä onnettomuustilanteessa.

Palotarkastukset ovat tämän kyselyn perusteella vastanneet ihmisten odotuksia hyvin, ja niistä on koettu saatavan hyötyä. Palotarkastukset on koettu avoimeksi ja vuorovaikutukselliseksi tilanteiksi, joissa on saanut myös kysyä ja keskustella asioista vapaasti. Tyytyväisyydestä kertoo myös annetut numeeriset arviot asteikolla 1–5, jossa viisi on paras arvio, keskiarvo vastauksissa on 4,4.

Vastauksissa annettiin kritiikkiä palotarkastusprosessia kohtaan sen maksullisuudesta ja siitä, kuinka usein tarkastuksia on. Joissain vastauksissa palotarkastusten koettiin olevan turhan tiheään ja niistä olevan hyödyn vähäinen, koska palotarkastusten välillä ei ole tapahtunut juurikaan muutoksia rakennuksessa.

Keskeiset havainnot yritys- ja laitoskohteisiin

- ❖ Palotarkastuksilta odotetaan neuvontaa ja ohjeita turvallisuusasioihin. Palotarkastajan koetaan olevan ns. turvallisuusasiantuntija, joka kertoo ohjeita ja vinkkejä turvallisuusasioista.
- ❖ Asiakkaat ovat huomanneet palotarkastusten muuttumisen entistä opastavammiksi valistuskäynneiksi ennemmin kuin pelkäksi tarkastukseksi. Muutosta pidetään hyvänä asiana, joten palotarkastuksia kannattaa kehittää tähän suuntaan jatkossakin.
- ❖ Palotarkastuksilla kannattaa varata riittävästi aikaa vapaaseen keskusteluun ja yhdessä asioiden läpikäymiseen. Palotarkastuksilla kannattaa kysyä myös, mistä asiakas haluaa itse lisätietoa.
- ❖ Joidenkin kohteiden tarkastusväliä voisi miettiä, onko se nykyisellään sopiva. Osa asiakkaista kokee vuosittaiset tarkastukset turhiksi, jos muutoksia rakennuksessa ei ole tarkastusten välillä ollut.

6.2 Asuinrakennukset A7

Asuinrakennusten osalta kyselylomakkeessa kysyttiin myös vastaajan ikää. Vastaajissa nuoria, alle 35-vuotiaita henkilöitä, on otannassa vähiten. Tutkimusta tehdessäni tein oman havainnon siitä, miksi nuoria ei tavoiteta yhtä tehokkaasti palotarkastuksilla kuin vanhempia henkilöitä. Ensinnäkin palotarkastuksia tehdään useimmiten päiväaikaan, jolloin suurin osa työelämässä olevista ihmisistä on töissä ja heidän osaltaan palotarkastus jää tekemättä, kun taas jo eläköityneet ihmiset ovat suuremmalla todennäköisyydellä kotona myös päiväsaikaan, joten tehdyissä palotarkastuksissa on enemmän suurien ikäluokkien edustajia. Toinen syy sille, ettei nuoria tavoiteta voi selittyä sillä, että palotarkastuksia tehdään enemmän sellaisilla alueilla, joissa usein asuu vanhoja ihmisiä.

Palotarkastuksia suunnataan riskiperusteisesti siten, että arvion mukaan korkeariskisemmillä alueilla tarkastuksia tehdään keskimääräistä enemmän. Uusilla asuinalueilla, joissa asuu suhteessa enemmän nuorempia työssäkäyviä ihmisiä, tarkastuksia tehdään keskimääräistä vähemmän. (Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen Valvontasuunnitelma 2017, 7.)

Otantakoko on tässä työssä kuitenkin sen verran pieni, että vastaajajoukosta ei voi tehdä kiistattomia väitteitä palotarkastuksilla olevien henkilöiden keski-ikästä. Tutkimuksen vastaukset ja tekemäni havainnot työn edetessä kuitenkin viittaavat väitteeseen, että asuinrakennusten palotarkastuksilla saavutetaan paremmin vanhoja ihmisiä kuin nuoria ihmisiä.

Asuinrakennusten kohdalla ihmisillä on lähinnä positiivisia odotuksia palotarkastuksia kohtaan. Palotarkastus mielletään enemmän opastus- ja neuvontakäynteinä kuin tarkastuksina, mikä on hyvä asia, koska silloin palotarkastuksella saadaan vietyä ihmisille tietoa siitä, miten asioiden tulisi olla ja kuinka turvallisuutta voi parantaa. Yhdessäkään vastauksessa ei ollut negatiivisia odotuksia palotarkastusta kohtaan, mikä mielestäni kuvastaa sitä, että palotarkastuksia todellakin pidetään hyödyllisinä tapahtumina. Vastaajissa oli huomattava määrä myös sellaisia, joilla ei ollut mitään odotuksia palotarkastuksesta. Tämä selittynee sillä, että palotarkastuksia asuinrakennuksiin tehdään 10 vuoden välein, ja jos asuu muun tyyppisessä rakennuksessa kuin omakotitalossa, voi olla, ettei ole 10 vuoden väleinkään tekemisissä palotarkastajan kanssa. Myös se, että kaikkiin rakennuksiin ei tehdä palotarkastusta, voi aiheuttaa sen, että yksittäisen henkilön kohtaaman palo-

tarkastuksen väli voi olla vuosikymmeniä. Muutamassa vastauksessa toivottiin palotarkastuksia tehtävän useammin. Tämäkin toive kertoo osaltaan siitä, että omaan asuntoon halutaan tehtävän palotarkastus.

Palotarkastusten tekeminen ilmoittamatta tarkastuksesta etukäteen koettiin olevan hyväksyttävä asia, ja suurta osaa vastaajista tämä ei haitannut. Muutamissa vastauksissa olisi haluttu, että tarkastuksesta ilmoitetaan etukäteen. On kuitenkin mahdollisuus, että järjestyjä kodissa muutetaan, kun tarkastuksen ajankohta on etukäteen tiedossa. Silloin palotarkastus ei ole niin tehokas turvallisuuteen vaikuttamiskeino, kuin se parhaimmillaan on. On myös ihmisen itsensä etu, että tarkastus tehdään normaalissa asumisympäristössä ja mahdolliset arkipäiväiset epäkohdat havaitaan ja niihin pystytään puuttumaan. On erityisesti asukkaan itsensä etu, että palotarkastuksella saadaan havaittua ja sitä myötä korjattua riskitekijät.

Vastausten perusteella omavalvontamenettelyä ei pidetä niin tehokkaana valvontamuotona kuin palotarkastusta. Omavalvonta on osittain hyvä valvontamuoto palotarkastuksen rinnalla, mutta tämän tutkimuksen perusteella pelkkä omavalvontamenettely palotarkastuksen sijaan ei ole hyvä vaihtoehto, vaan tehokkaimpaan valvontaan voidaan päästää näiden kahden valvontamuodon yhdistelmällä.

Keskeiset havainnot asuinrakennusten osalta

- ❖ Asiakkaat haluavat mieluummin palotarkastajan paikan päällä tekemän palotarkastuksen, kuin itse tehdyn omavalvontatarkastuksen.
- ❖ Palotarkastukset kannattaa mahdollisuuksien mukaan tehdä etukäteen ilmoittamatta, jolloin riskikohdat saadaan havaittua parhaiten. Useimmiten ei pidetä huonona tai häiritsevänä asiana, ettei ilmoitusta tarkastuksesta etukäteen ole tehty.
- ❖ Kymmenen vuotta on palotarkastusten välinä niin pitkä aika, että myös muita turvallisuuteen vaikuttamistapoja on asuinrakennusten kohdalla syytä miettiä.
- ❖ Palotarkastusta kokonaisuudessaan pidetään hyvänä asiantuntijapalveluna nykyisellään.

7 POHDINTA

7.1 Keskeiset havainnot

Tämän tutkimuksen perusteella voi tehdä tulkinnan, että Pohjois-Karjalan alueella palotarkastusten taso on asiakkaiden mielestä nykyisellään hyvä. Palotarkastus on muuttunut ja muuttuu yhä enemmän neuvontaluonteiseksi valvontakäynniksi. Yritys- ja laitoskohteiden osalta tarkastuksen ollessa maksullinen asiakkaat odottavatkin tarkastukselta konkreettista hyötyä. Tarkastuksen on oltava sellainen, että asiakas kokee tarkastuksen hyödylliseksi ja omaksi parhaakseen. Palotarkastusten tarkastusvälin ollessa joskus hyvinkin pitkä vastuu rakennuksen turvallisuudesta on joka tapauksessa asiakkaalla itsellään. Tarkastuksella annettu tietämys turvallisuusasioista ja niiden kunnossa pitämisestä on tärkeä, jotta henkilöllä on edellytykset huolehtia asioista myös tarkastusten välillä. Palotarkastuksia tehtäessä tulisi kiinnittää huomiota, että tarkastus on asiakasta varten ja sen yhteydessä huomioidaan myös asiakkaan haluamat asiat.

Huomioon otettava asia on, onko tarkastusväli sopiva kyseiseen kohteeseen. Vuoden välein olevia tarkastuksia pidetään joskus turhina, jos rakennuksessa ei ole tapahtunut muutoksia ja kohteen oma turvallisuuskulttuuri on hyvällä tasolla. Jos tarkastuksella havaitaan kohteessa vallitsevan omatoiminen kiinnostus turvallisuutta kohtaan ja asiat ovat hyvällä mallilla, voisi kyseiseen kohteeseen miettiä tarkastusvälin harventamista ja välivuosina esimerkiksi omavalvontaperiaatteella tehtävää valvontaa.

Palotarkastus on nimikkeenä nykyisellään jopa hieman harhaanjohtava, koska tarkastuksen aikana käsitellään hyvin monta muutakin osa-aluetta kuin paloturvallisuusasioita. Palotarkastus sisältää paljon muutakin kuin pelkän kohdekäynnin ja paloturvallisuusasioiden tarkastamisen kuten esimerkiksi asiakirjavalvonnan, neuvonnan ja kokonaisturvallisuuden arvioinnin. Terminä toimenpiteelle kuvaavampi nimi voisi olla valvontakäynti.

Nykyisin osittain käytössä oleva pientalojen omavalvontamenettely ei ole tämän tutkimuksen perusteella niin tehokas valvonnan muoto kuin pelastuslaitoksen paikan päällä tekemä palotarkastus. Ihmiset kokevat saavansa enemmän hyötyä perinteisestä palotarkastuksesta, ja asiantuntijan saapuminen omaan kotiin koetaan hyvänä asiana. Ulkopuolinen palotarkastaja havaitsee riskipaikat yleensä paremmin kuin asukas itse, ja se koetaan

omaa turvallisuutta parantavana asiana. Nykyisin ihmiset eivät jännitä palotarkastuksia tiukkoina ja vaativina tarkasteluina, vaan ne koetaan opastaviksi ja hyödyllisiksi tapahtumiksi. Kannattaa panostaa siihen, että sellainen mielikuva välittyy yhä enemmän ihmisille, jolloin palotarkastuksista saadaan kaikki hyöty myös asiakkaalle itselleen.

Palotarkastus on muuttumassa tulevaisuudessa enemmän muihin valvonnan keinoihin kuin palotarkastukseen. Sellaisia keinoja tulisi mielestäni kuitenkin välttää, joissa asiakasta ei kohdata todellisessa toimintaympäristössä. Turvallisuusneuvontaa ja -ohjeita pystyy välittämään tehokkaimmin kahdenkeskisessä kanssakäymisessä valvontakäynnin yhteydessä, joten asiakkaan kohtaaminen valvontatyössä on ehdottoman tärkeää.

7.2 Suosituksia Pohjois-Karjalan pelastuslaitokselle

Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksella tehdään tällä hetkellä palotarkastuksia myös asuinrakennuksiin. Tämän opinnäytetyön perusteella asuinrakennuksiin kannattaa jatkossakin tehdä palotarkastuksia sen sijaan, että siirryttäisiin omavalvontamenettelyyn. Palotarkastuksella saavutetaan myös sellaisia henkilöitä, joita ei välttämättä muilla turvallisuusviestinnän keinoilla saavuteta, joten tämänkin vuoksi ihmisten luokse vietävä palotarkastus tulisi pitää yhtenä valvonnan keinona.

Yritys- ja laitoskohteiden osalta palotarkastusten tiheyttä voisi arvioida tapauskohtaisesti. Esimerkiksi, kun vuosittain palotarkastettavassa kohteessa havaitaan vallitsevan hyvä turvallisuuskulttuuri ja sitä pidetään yllä sekä kehitetään omatoimisesti, voisi miettiä vaihtoehtoja vuosittaiselle tarkastukselle. Yksi vaihtoehto voisi olla harvempi palotarkastusväli ja väli vuosina kohteessa omatoimisesti tehtävä turvallisuuskatsaus.

Palotarkastukset kannattaa tehdä tunnelmaltaan kiireettömästi ja varmistua myös, että asiakas saa tilaisuuden kysyä ja keskustella häntä kiinnostavista ja askarruttavista asioista. Siten saadaan edistettyä asiakkaan omaa osaamista ja halukkuutta kehittää rakennuksen turvallisuusasioita eteenpäin.

7.3 Oma oppiminen

Löysin tämän opinnäytetyön aiheen joulukuussa 2015 Pelastusopiston aihepankista. Tammikuussa 2016 päätin valita tämän aiheen, ja helmikuussa oli ensimmäinen suunnittelupalaveri Joensuussa. Kaiken kaikkiaan tämän työn valmistumisprosessiin minulla meni hieman yli vuosi. Kirjoitin ja työstin tekstiä pitkin kesää ja syksyä suurimman ponnistelun teoriaosuuden eteen ollessa syksyllä 2016. Aineistoa kyselyyn hankin toukuusta 2016 tammikuuhun 2017. Aineiston analysoimisen tein vuoden 2017 tammikuussa, heti kun vastaukset palautuivat ja aineisto oli koossa.

Pysyin työn edistymisen suhteen suunnittelemassani aikataulussa. Aineiston kerääminen tuotti hankaluuksia, koska kyselykirjeet eivät palautuneet minulle. Olin yllätynyt siitä, että valitsemani aineistonhankintatapa ei toiminut, koska oletin kirjeitse tehtävään kyselyyn vastattavan sähköisiä kyselyitä varmemmin. Jos tekisin työn nyt, lähtisin todennäköisesti hankkimaan aineistoa sähköisellä kyselyllä, koska se vaikuttaisi kuitenkin olevan varmempi keino saada kyselyitä palautumaan. Työn aikataulu oli kuitenkin riittävän väljä, että pystyin muuttamaan aineistonhankintatapaa ja hankkimaan riittävän määrän aineistoa.

Omasta mielestäni saavutin tavoitteen, joka tälle opinnäytetyölle asetettiin. Tutkimuksen aineiston laajuus ei ole kovin suuri, mutta antoi mielestäni riittävästi vastauksia siihen, että sain selville haluamani asiat tutkimusongelmasta. Jatkotutkimuksia tämän työn pohjalta voisi tehdä mielestäni ainakin asuinrakennuksien palotarkastuksien kohdalta. Yksi tutkimuksen aihe voisi olla, mikä olisi tehokkain ja paras tapa valvoa asuinrakennuksia.

Tällä opinnäytetyöprosessilla oli edesauttava vaikutus omaan osaamiseeni ja tietoisuuteeni palotarkastusasioita kohtaan. Teoriaosuutta selvittäessäni palotarkastuksen säädöspohja tuli käytyä perusteellisesti läpi ja siihen vaikuttavat asiakirjat ja säädökset tulivat tutuiksi. Myös kehitys lainsäädännössä nykyiseen on mielenkiintoinen ja hyvä tietää, että ymmärtää nykyisiä säädöksiä paremmin. Jatkossa valvontatoimenpiteitä hoitaessani pystyn muokkaamaan toimintaani siten, että se vastaa parhaita käytäntöjä, joita olen tämän työn tiimoilta saanut tietooni.

LÄHTEET

Asetus palo- ja pelastustoimesta 1089/1975.

Eskola, J. ja Suoranta, J. 2003. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 6. painos. Vastapaino. Tampere.

Hallintolaki 434/2003.

Hirsjärvi, S., Remes, P. ja Sajavaara, P. 2005. *Tutki ja kirjoita*. 11. painos. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.

Juuti, P. 1993. *Suomen palotoimen historia*. Yliopistopaino. Helsinki.

Jämsä, J. 2006. *Pientalon palotarkastus-opas aloittelevalle valistajalle*. Pelastusopiston julkaisu. A-sarja: Oppimateriaalit. Tampereen Yliopistopaino Oy. Tampere.

Laki palo- ja pelastustoimesta 559/1975.

Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta 390/2005.

Nuoreva, V. 1980. *Suomen palontorjunnan historia*. Kotimaankirja Oy. Helsinki.

Palopäällystön koulutusohjelman opinnäytetyöhön liittyvät ohjeet 2014. Savonia. Pelastusopisto.

Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto. *Ohje pelastuslaitoksen valvontasuunnitelmasta*. v. 2.1, 18.11.2013.

Pelastuslaki 379/2011.

Pelastustoimilaki 561/1999.

Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen valvontasuunnitelma 2017.

Sanastokeskus TSK ry. 2006. *Palo- ja pelastussanasto*. Savion kirjapaino Oy. Kerava.

Tuomi, J. ja Sarajärvi, A. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 5., uudistettu laitos. Tammi. Jyväskylä.

Palolaki 202/1933.

Palolaki 465/1960.

Palosääntö 359/1933.

Palotarkastustoiminnan kehittämishanke on käynnistynyt 2015. www.dokumentti.fi.
http://www.pelastustoimi.fi/ajankohtaista/uutiset/2/0/palotarkastustoiminnan_kehittamishanke_on_kaynnistynyt_59325. 14.1.2017.

Palotarkastus. [www-dokumentti.fi](http://www.dokumentti.fi). <http://www.pkpelastuslaitos.fi/palotarkastus;jsessionid=51CAC4FD6534670EC9C1A035C38CE5D0.node2>. 20.10.2016.

LIITE 1 - Kyselylomake A7-kohteille

PELASTUSOPISTO

Ikä 18v-35v 35v-65v 65v>

- Mitä odotuksia sinulla on palotarkastukselta?

- Vastasiko palotarkastus odotuksiasi?

- Kerrottiinko sinulle riittävän tarkasti, mikä palotarkastus on ja miksi se tehdään?

- Antoiko palotarkastustapahtuma riittävästi informaatiota ja tietoa turvallisuusasioihin liittyen?

- Saitko esittää kysymyksiä palotarkastuksen aikana ja saitko niihin riittävän vastauksen?

- Oliko palotarkastukseen käytetty aika sinusta sopiva?

(Paljonko arvioit, että tarkastukseen kului aikaa?)

- Koitko häiritseväksi sen, että palotarkastuksesta ei ilmoitettu etukäteen?

- Miten tarpeelliseksi/hyödylliseksi koet palotarkastuksen?

1= Tarkastuksesta ei ollut hyötyä eikä se ollut lainkaan tarpeellinen.

3= Tarkastuksesta ei ollut hyötyä eikä haittaa.

5= Tarkastus oli hyvin tarpeellinen ja siitä oli konkreettista hyötyä.

1 2 3 4 5

- Tarkemmat perustelut numerolle?

- Olisiko omaavontamenettely mielestäsi parempi kuin palotarkastus?

(Omaavonta menettelyssä asuntoon lähetetään postitse opasvihko, jonka avustuksella asukas tekee palotarkastuksen itse ja lähettää täyttämänsä palotarkastuslomakkeen postitse pelastuslaitokselle.)

- Mitä kehittäisit palotarkastuksessa, että se olisi parempi kokonaisuus?

- Muita mietteitä palotarkastus asioihin liittyen?

LIITE 2 – Kyselylomake A1-A6-kohteille

P E L A S T U S O P I S T O**- Kohteen tyyppi**

- 1) Ympäri vuorokautisessa käytössä oleva kohde
- 2) Opetusrakennus tai päiväkot
- 3) Kokoon-tumis- tai liiketila
- 4) Teollisuus- tai varastorakennus
- 5) Maatalouden tuotantotila
- 6) Jokin muu kuin yllä oleva. Mikä:

- Mitä odotuksia sinulla on palotarkastukselta?

- Vastasiko palotarkastus odotuksiasi?

- Oliko yhteydenotto ja yhteydenpito palotarkastajan kanssa sujuvaa ennen tarkastusta?
(Saitko esimerkiksi tarkastuksen sovittua haluamaasi ajankohtaan.)

- Antoiko palotarkastustapahtuma riittävästi informaatiota ja tietoa turvallisuusasioihin liittyen?

- Jäikö palotarkastuksella tarkastamatta jokin asia, johon olisit halunnut otettavan kantaa?

- Saitko esittää kysymyksiä palotarkastuksen aikana ja saitko niihin riittävän vastauksen?

- Oliko palotarkastukseen käytetty aika sinusta sopiva?

(Paljonko arvioit, että tarkastukseen kului aikaa?)

- Miten tarpeelliseksi/hyödylliseksi koet palotarkastuksen?

1= Tarkastuksesta ei ollut hyötyä eikä se ollut lainkaan tarpeellinen.

3= Tarkastuksesta ei ollut hyötyä eikä haittaa.

5= Tarkastus oli hyvin tarpeellinen ja siitä oli konkreettista hyötyä.

1 2 3 4 5

- Tarkemmat perustelut numerolle?

- Mitä kehittäisit palotarkastuksessa, että se olisi parempi kokonaisuus?

- Muita mietteitä/kehitysideoita palotarkastus asioihin liittyen?

LIITE 3 – Kyselyn infolomake

Hei!

Opiskelen Pelastusopistossa palopäälystö AMK-(insinööri) koulutusohjelmassa. Aloitin opiskeluni syksyllä 2014 eli tänä syksynä aloitan kolmannen opiskeluvuoteni. Tarkoitus on valmistua vuoden 2017 aikana.

Opintoni ovat nyt siinä vaiheessa, että olen ryhtynyt tekemään opinnäytetyötäni. Teen työn Pohjois-Karjalan pelastuslaitokselle. Työni nimi on: Asiakkaan odotukset palotarkastusprosessilta. Opinnäytetyössä on tarkoitus selvittää asiakkaan odotuksia palotarkastukselta ja sitä, miten palotarkastusprosessia voisi parantaa asiakkaan näkökulmasta. Tämän takia yksityiskohtaiset ja mielipiderikkaat vastaukset kyselyihin ovat antoisia ja voivat lisätä palotarkastuksen toimivuutta jokaisen osapuolen kannalta paremmaksi.

Olisin kiitollinen, jos voisit täyttää mukana olevan lomakkeen huolellisesti ja ajatuksella. Saamistani vastauksista saan työhöni aineiston, jota analysoin ja pohdin, joten vastaukset ovat työni onnistumisen kannalta välttämättömiä. Vastauksissa voi antaa kritiikkiä palotarkastustapahtumasta, mutta myös hyvin menneet asiat on hyvä kertoa. Vastauksista ei yksilöidä yksittäisiä kohteita, vaan kaikista vastauksista teen yhteisen koontin.

Kyselyyn vastanneiden kesken arvon 10 kpl Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen lahjoittamia häikävaroittimia, joten jos haluat osallistua arvontaan, niin jätäthän yhteystietosi lomakkeeseen mukaan. Annettuja yhteystietoja ei käytetä muuhun kuin arvannon suorittamiseen!

Halutessasi voit kysyä lisätietoja sähköpostilla samuli.karvinen@edu.pelastusopisto.fi

tai puhelimitse 040-573 1090.

Kiitos vaivannäöstäsi ja mukavaa vuoden jatkoa!

Ystävällisin terveisin

Samuli Karvinen